

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji

KGP.410.004.07.2019

Piotr Osiecki
Burmistrz Miasta Sochaczew
Urząd Miejski w Sochaczewie
Ul. 1 Maja 16
96-500 Sochaczew

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/014 Lokalne bezpieczeństwo energetyczne

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Miejski w Sochaczewie ¹ , ul. 1 Maja 16, 96-500 Sochaczew
Kierownik jednostki kontrolowanej	Piotr Osiecki, Burmistrz Miasta Sochaczew, od 30 listopada 2014 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Wykonanie obowiązku planowania zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na obszarze gminy. 2. Kształtowanie polityki energetycznej gminy. 3. Działanie w zakresie zapewnienia dostępności energii, ciepła i gazu. 4. Działanie w zakresie zmniejszenia negatywnego wpływu na środowisko procesów zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe. 5. Działania w zakresie udziału klastrów energii w zapewnieniu lokalnego bezpieczeństwa energetycznego.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2015 r. do 30 czerwca 2019 r. z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed lub po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji
Kontroler	Renata Iwaniuk, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KGP/58/2019 z 25 maja 2019 r. (akta kontroli str. 1-3)

¹ Dalej: Urząd Miejski lub UM.

² Dz. U. z 2019 r. poz. 489, ze zm., dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W okresie objętym kontrolą działania Burmistrza gminy miejskiej Sochaczew⁴ nie w pełni zapewniały lokalne bezpieczeństwo energetyczne w zakresie dostępu mieszkańców do infrastruktury sieciowej oraz zmniejszenia negatywnego wpływu procesów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na środowisko.

Założenia do planu zaopatrzenia w wymienione nośniki energii, stanowiące główne narzędzie realizacji zadań własnych Miasta w zakresie zaopatrzenia w te nośniki, były opracowane z naruszeniem ustawowo ustalonych terminów (ponad rok po terminie, wymaganym art. 17 ustawy z dnia 8 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy - *Prawo energetyczne oraz o zmianie niektórych innych ustaw*⁵). Ponadto były one opracowane nierzetelnie. Ze względu na błędy w oszacowaniu prognozy zapotrzebowania na ciepło, energię elektryczną i gaz, ogólnikowość wskazanych kierunków rozwoju sieci energetycznych oraz nieskonkretyzowanie możliwych do zastosowania w Sochaczewie środków racjonalizacji zużycia energii i wykorzystania istniejących nadwyżek, *Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Miasta Sochaczew z 2016 r.*⁶ nie stanowiły skutecznego narzędzia wykonania zadań, wyznaczonych Burmistrzowi Miasta w art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. - *Prawo energetyczne*⁷.

Faktyczne działania w zakresie zwiększenia dostępności do sieci ciepłowniczej i gazowej, choć pozwoliły na zwiększenie liczby odbiorców korzystających z tych sieci, nie zaspokoili w pełni zapotrzebowania. Realizacja zadań związanych z likwidacją negatywnych skutków funkcjonowania systemów energetycznych także była niepełna, zwłaszcza w odniesieniu do działań ustalonych do realizacji w *Planie Gospodarki Niskoemisyjnej w Gminie Miasto Sochaczew na lata 2015-2020*⁸. W szczególności nie rozpoczęto zadania termomodernizacji około 300 budynków mieszkalnych wraz z możliwością wymiany źródeł ciepła oraz zakupu dla ok. 50 budynków mieszkalnych oraz niemieszkalnych instalacji OZE (kolektory słoneczne, pompy ciepła, instalacje fotowoltaiczne, kotły na biomase). Osiągnięcie założonych efektów do końca 2020 r. obarczone jest w związku z tym wysokim ryzykiem. Z kolei inwestycja w zakresie wykorzystania ciepła geotermalnego do pokrycia potrzeb ciepłych Miasta była opóźniona. Główną przyczyną niewykonania założonych zadań były nieskuteczne starania o pozyskanie wsparcia ze środków pozabudżetowych na ich realizację. Z tego samego powodu opóźnione były też prace Sochaczewskiego Klastra Energetycznego, w który Miasto zaangażowało się jako jego koordynator.

Burmistrz nie zapewnił systemu monitorowania zgodności planów rozwoju PGE Dystrybucja SA Oddział Łódź – Teren⁹ i SIME Polska sp. z o.o.¹⁰ z *Założeniami* z 2016 r., co utrudniało analizę, czy plany rozwoju tych przedsiębiorstw zapewniają

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dalej: Miasto lub Sochaczew.

⁵ Dz. U. Nr 21 poz. 104 ze zm.

⁶ Uchwała Nr XX/216/16 Rady Miejskiej w Sochaczewie z dnia 14 listopada 2016 r.; dalej: *Założenia* z 2016 r.

⁷ Dz. U. z 2019 r., poz. 755 ze zm., dalej: *Prawo energetyczne*.

⁸ Uchwała Nr XII/117/15 Rady Miejskiej w Sochaczewie z 18 grudnia 2015 r. o przyjęciu do realizacji oraz do wieloletniego planu finansowego inwestycji wynikających z opracowanego Planu Gospodarki Niskoemisyjnej w Gminie Miasto Sochaczew; Uchwała Nr XXVII/303/17 Rady Miejskiej w Sochaczewie z 23 czerwca 2017 r. o przyjęciu do realizacji oraz do wieloletniego planu finansowego inwestycji wynikających z opracowanego Planu Gospodarki Niskoemisyjnej w Gminie Miasto Sochaczew, dalej: *PGN z 2017 r.*

⁹ Dalej: PGE.

¹⁰ Dalej: SIME.

realizację założeń do planu zaopatrzenia w nośniki energii. Analiza stanu zaopatrzenia w ciepło i gaz wskazuje niewystarczający stopień dostępności dla mieszkańców do sieci dystrybuujących te nośniki.

Ponadto stwierdzono brak realizacji przez Urząd Miejski zapisów aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miasta Sochaczew na lata 2010-2017¹¹ w zakresie sporządzania okresowych raportów z jego realizacji.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej¹² kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Wykonanie obowiązku planowania zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na obszarze gminy

1.1 Stan infrastruktury energetycznej oraz sposób zaopatrzenia odbiorców w nośniki energii

Opis stanu faktycznego

W 2018 r. Sochaczew zajmował powierzchnię 26,13 km² i liczył 35,3 tys. mieszkańców¹³. Liczba ludności w latach 2014-2018 spadła o 1 239 osób (tj. o 3,4 %). Gęstość zaludnienia w 2018 r. wynosiła 1 351 os./km² i była mniejsza od średniej liczby mieszkańców na km² w 2014 r. o 47 osób (1 398 os./km²).

Do utrudnień w rozwoju systemów energetycznych na terenie Sochaczewa zaliczono sieć hydrograficzną Miasta (tworzoną przez rzeki Bzura, Utrata i Pisia) oraz zbiorniki powierzchniowe (Zalew Boryszewski i stawy w Parku Garbolewskim). Dodatkowym utrudnieniem było położenie Miasta na skrzyżowaniu dróg krajowych nr 2 i nr 50¹⁴ oraz przebiegające przez Miasto dwie drogi wojewódzkie¹⁵. Ponadto rozwój technicznej infrastruktury Miasta determinowała zabudowa, m.in. ruiny zamku Książąt Mazowieckich, Ratusz, Kramnice, pomniki przyrody, zabytki wpisane do mazowieckiego wojewódzkiego rejestru zabytków¹⁶ oraz kompleksy leśne o powierzchni 69,59 ha¹⁷.

Urząd Miejski dysponował bilansem energetycznym z 2012 r., w podziale na sektory odbiorców¹⁸ natomiast nie posiadał bilansu energetycznego w podziale na poszczególne nośniki energii za lata 2014-2018. Według wyjaśnień Zastępcy Burmistrza¹⁹ w latach 2014-2019 (I połowa) UM nie zlecał opracowania bilansu energetycznego.

W 2015 r. zapotrzebowanie na ciepło na terenie Miasta wynosiło 205 793 295 kWh/rok, z czego 160 310 850 kWh/rok stanowiło zapotrzebowanie budynków mieszkalnych, przy założeniu liczby mieszkańców na poziomie

¹¹ Program nie został uchwalony przez Radę Miejską, ale był przez Urząd Miejski realizowany, dalej: *Aktualizacja POŚ*.

¹² Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹³ Zgodnie z ewidencją ludności Urzędu Miejskiego w Sochaczewie.

¹⁴ Nr 2 relacji: Świcko-Terespol i nr 50 relacji: Płońsk-Grójec-Pułtusk. *Program Ochrony Środowiska dla Gminy Miasta Sochaczew do 2022 r.* Załącznik do uchwały Nr C/30/19 Rady Miejskiej w Sochaczewie z dnia 26 lutego 2019 r.

¹⁵ Nr 580 Warszawa-Leszno-Kampinos-Żelazowa Wola-Sochaczew i nr 705 Wyszogród-Śladow-Sochaczew-Skierniewice.

¹⁶ Zespół dworcowo-parkowy Chodaków, park Gawłów, park im. Garbolewskich, park „Podzamcze”.

¹⁷ Wg danych GUS, *Założenia z 2016 r.*

¹⁸ Dane te zostały opracowane na potrzeby przeprowadzenia inwentaryzacji emisji CO₂ zawartej w PGN z 2017 r.

¹⁹ Pismo z dnia 14 sierpnia 2019 r., Ldz. GOŚ.621.10.2019.

37,1 tys. osób²⁰. W 2015 r. zapotrzebowanie na energię elektryczną wynosiło 127 827 077 kWh/rok, a zużycie paliwa gazowego wyniosło 26 000 278 m³.

System ciepłowniczy

Działalność w zakresie wytwarzania, przesyłania i dystrybucji ciepła na terenie Miasta Sochaczew prowadziły dwa podmioty: Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sochaczew sp. z o.o.²¹, które w 100 % było własnością Miasta oraz Geotermia Mazowiecka SA²², w której Miasto posiadało 6,3 % udziałów²³. PEC posiadał lokalne kotłownie o łącznej mocy 41,315 MW, z czego eksploatowano kotły o łącznej mocy 26,405 MW, w których podstawowym paliwem był gaz ziemny GZ50. Dodatkowo, spółka nabywała energię ciepłą od Geotermii²⁴. Odbiorcami ciepła PEC w latach 2014-2019 (I połowa) były spółdzielnie, wspólnoty mieszkaniowe, indywidualne domostwa, budynki użyteczności publicznej i budynki handlowo-usługowe. W 2014 r. łączna ilość odbiorców energii ciepłej dostarczanej przez PEC wyniosła 218, a w I połowie 2019 r. 243 (wzrost o 11,5 %). Łączna energia ciepła pochodząca z miejskiego systemu ciepłowniczego PEC w 2015 r.²⁵ wyniosła 159 729,0 GJ (44 369 167 kWh/rok), przy stracie na przesył w wysokości 16 327,7 GJ (4 535 472 kWh/rok), tj. 10,2 % wyprodukowanego ciepła. W planie rozwoju PEC wskazano, że możliwości przyłączenia nowych odbiorców do sieci ciepłowniczej były ograniczone ze względu na moce cieplne źródeł ciepła, w większości maksymalnie wykorzystane. Ograniczeniem były także braki możliwości ułożenia przyłączy i sieci ciepłowniczych w centrum Miasta.

Geotermia posiadała na terenie Miasta dwie kotłownie o łącznej mocy 10,3 MW, pracujące na bazie czterech kotłów węglowych i dwóch kotłów na biomasę. Odbiorcami ciepła były wspólnoty mieszkaniowe, gospodarstwa domowe, budynki użyteczności publicznej, przedsiębiorcy. Spółka nie dostarczała ciepła dla przemysłu. W 2014 r. łączna liczba odbiorców wyniosła 60²⁶. W I połowie 2019 r. liczba odbiorców spadła do 57. Łączna wartość energii ciepłej produkowanej przez Geotermię wyniosła w 2015 r. 65 327,8 GJ (18 146 611 kWh/rok), przy stracie ciepła wynoszącej 5 637 GJ (1 565 833 kWh/rok), tj. 8,6 % wyprodukowanego ciepła. Według *Założeń z 2016 r.* w obu kotłowniach spółki Geotermia istniały rezerwy mocy, w przypadku ewentualnego wzrostu zapotrzebowania na ciepło, o łącznej mocy ok. 3,6 MW.

Łączna długość sieci ciepłowniczych²⁷ eksploatowanych przez obie spółki wraz z przyłączami na terenie Miasta w 2014 r. wyniosła 22,85 km, a w 2018 r. 23,35 km (wzrost o 2,2 %). Według wyjaśnień Prezesa Geotermii²⁸ z uwagi na brak nowych odbiorców w tym okresie długość przyłączy nie zwiększyła się.

100 % eksploatowanych przez PEC sieci było preizolowanych. Natomiast w przypadku spółki Geotermia udział sieci preizolowanych w sieciach ciepłowniczych wynosił w 2014 r. 72,3 % i wzrósł do 78,9 % w 2018 r., tj. o 6,6 punktów procentowych.

Wielkość strat ciepła w systemie ciepłowniczym Miasta spadła z 22 777,20 GJ w 2014 r. do 20 300,3 GJ w 2017 r., by w 2018 r. wzrosnąć do 21 463,30 GJ, a ilość

²⁰ Licza ta została wskazana w *Założeniach z 2016 r.* Z danych przekazanych przez UM wynikało, że liczba mieszkańców w 2015 r. wynosiła 36 263 os., czyli było o 839 mieszkańców mniej niż założono w dokumencie.

²¹ Dalej: PEC.

²² Dalej: Geotermia.

²³ W latach 2015-2019 (I połowa) liczba udziałów nie uległa zmianie.

²⁴ Kotłownia wodna miałowa przy ul. 600-lecia 70 była węzłem pomiarowym.

²⁵ Wg danych z *Założeń z 2016 r.*, str. 38.

²⁶ Liczba ta oznacza ilość podmiotów z którymi Geotermia zawarła umowy na dostawę ciepła.

²⁷ Przesyłowej i rozdzielczej.

²⁸ Pismo z dnia 29 lipca 2019 r., Ldz. 1250/2019.

zamówionej mocy cieplnej z miejskiego systemu ciepłowniczego w latach 2014-2018 spadła z 25,95 MW w 2014 r. do 24,27 MW w 2018 r.

W latach 2014-2017 zużycie ciepła z miejskiego systemu ciepłowniczego obu spółek wzrosło z 203 998,30 GJ w 2014 r. do 216 491,50 GJ w 2017 r., a w 2018 r. spadło do poziomu 209 387,60 GJ. Zużycie ciepła przez odbiorców Geotermii wynosiło 61 504 GJ (17 084 444,4 kWh/rok) w 2014 r. i spadło do poziomu 60 520 GJ (16 811 11,1 kWh/rok) w 2018 r. Według wyjaśnień Prezesa spółki²⁹ przyczyną spadku zużycia ciepła w 2018 r. była m.in. termomodernizacja budynków. W przypadku PEC zużycie ciepła przez odbiorców w latach 2014-2017 wzrosło z 142 494,3 GJ (39 581 750,0 kWh/rok) do 153 927,5 GJ (42 757 638,9 kWh/rok), a w 2018 r. nastąpił spadek o 5 059,9 GJ (1 405 527,8 kWh/rok) do poziomu 148 867,6 GJ (41 352 111,1 kWh/rok).

Założenia z 2016 r. nie określiły udziału poszczególnych paliw w wytwarzaniu ciepła w budownictwie korzystającym z indywidualnych kotłowni ani nie zawierały danych o zmianach w ich użyciu. Wskazywały, że najczęściej stosowanym paliwem jest gaz ziemny, węgiel i jego odmiany (miał, ekogroszek), a także drewno i olej opałowy. Według wyjaśnień Zastępcy Burmistrza³⁰ szacunkowa ilość indywidualnych źródeł ciepła w 2018 r. wynosiła w Mieście ok. 5 500.

(akta kontroli str. 1175-1192, 2055-2314, 2404-2684, 2751-2756, 2875-2934)

System elektroenergetyczny

Eksplotacją i dystrybucją energii elektrycznej w Sochaczewie zajmowała się firma PGE. Miasto zasilane było za pośrednictwem dwóch stacji elektroenergetycznych wysokiego napięcia/średniego napięcia³¹. Długość sieci w latach 2016-2018 SN i niskiego napięcia³² zwiększyła się [...] ³³. Liczba odbiorców w latach 2014-2017 wzrosła [...] ³⁴. Sprzedaż energii elektrycznej w latach 2014-2016 spadła [...] ³⁵, po czym w 2017 r. nastąpił wzrost [...] ³⁶. Sprzedaż energii w I półroczu 2018 r. wyniosła [...] ³⁷. Zużycie energii elektrycznej na jednego odbiorcę w latach 2014-2016 systematycznie malało [...] ³⁸ natomiast w 2017 r. wzrosło [...] ³⁹.

(akta kontroli str. 2754, 2582-2684)

System gazowniczy

Operatorem systemu dystrybucyjnego gazu ziemnego sieciowego była spółka SIME, która w 2008 r. wybudowała sieć dystrybucji gazu wysokometanowego i pozostawiła jej administratorem. Głównymi odbiorcami były przedsiębiorstwa, w tym PEC, oraz obiekty użyteczności publicznej. Długość gazociągów (bez przyłączy) na terenie Miasta w latach 2014-2018 zwiększyła się z 48,453 km do 51,594 km, tj. o 3,141 km (6,5 %). Ilość przyłączy wzrosła z 427 szt. w 2014 r. do 739 szt. w 2018 r., tj. o 312 szt. (73,1 %), zaś ich całkowita długość zwiększyła się w tym okresie z 6,405 km w 2014 r. do 11,085 km w 2018 r., tj. o 4,68 km

²⁹ Pismo z dnia 29 lipca 2019 r., Ldz. 1250/2019.

³⁰ Pismo z dnia 14 sierpnia 2019 r., znak: GOŚ.621.10.2019.

³¹ Dalej odpowiednio: WN i SN.

³² Dalej: nN.

³³ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. z 2018 r. poz. 1330, ze zm. – dalej: *uodip*) i art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 2018 r. poz. 419, ze zm. – dalej: *uoznk*). Wyłączenia dokonano w interesie PGE Dystrybucja SA Oddział Łódź – Teren.

³⁴ Dane objęte tajemnicą, jak w przypisie nr 33.

³⁵ Dane objęte tajemnicą, jak w przypisie nr 33.

³⁶ Dane objęte tajemnicą, jak w przypisie nr 33.

³⁷ Dane objęte tajemnicą, jak w przypisie nr 33.

³⁸ Dane objęte tajemnicą, jak w przypisie nr 33.

³⁹ Dane objęte tajemnicą, jak w przypisie nr 33.

(73,1 %). Jednocześnie udział ludności korzystającej z sieci gazowej wzrósł z 1,15 % w 2014 r. do 2,03 % w 2018 r., tj. o 0,88 punktu procentowego. Najwyższą roczną sprzedaż paliwa gazowego spółka osiągnęła w 2016 r. – 85 555,1 MWh a w 2015 r. i 2018 r. odpowiednio 84 487,31 MWh i 84 093,3 MWh, zaś najniższą uzyskała w 2014 r. – 77 839,24 MWh.

Na terenie Miasta w 2014 r. funkcjonowała [...] ⁴⁰ instalacja wykorzystująca odnawialne źródła energii ⁴¹ o mocy [...] ⁴², a w 2018 r. - [...] ⁴³ o łącznej mocy [...] ⁴⁴. Produkcja energii elektrycznej z OZE z [...] ⁴⁵ w 2014 r. wzrosła do [...] ⁴⁶ w 2018 r. Na budynkach użyteczności publicznej w 2018 r. zainstalowane były trzy instalacje (dwie fotowoltaiczne i jeden kolektor słoneczny) o łącznej mocy 8,85 kW i produkcji energii w wysokości 5,8 MWh.

(akta kontroli str. 2754, 2581-2684, 2935-2940, 2969-2970)

Stan jakości powietrza w Sochaczewie

Głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza na terenie Miasta były źródła komunalno-bytowe: kotłownie lokalne, indywidualne paleniska domowe opalane paliwem stałym, emitory z zakładów użyteczności publicznej oraz źródła transportowe, przemysłowe, obszarowe (pylenie wtórne z odsłoniętej powierzchni terenu) ⁴⁷.

Na terenie Miasta nie było zlokalizowanej stacji Państwowego Monitoringu Środowiska. Ocenę stanu powietrza w Mieście przeprowadzano na podstawie krajowego modelowania matematycznego, wykonanego na potrzeby rocznych ocen jakości powietrza. W latach 2014-2018 odnotowano corocznie przekroczenia średniorocznych dopuszczalnych poziomów stężeń pyłu PM_{2,5} i bezno(a)pirenu w pyłe PM₁₀. W latach 2014-2015 średnioroczne wartości stężenia pyłu PM_{2,5} kształtowały się w przedziałach, odpowiednio: 15-34 µg/m³; 16-30 µg/m³, przy dopuszczalnym poziomie ze względu na ochronę zdrowia ludzi do roku 2015 (faza I) wynoszącym 25 µg/m³. W latach 2016-2018 (faza II) utrzymywały się, w każdym roku na poziomie 18-27 µg/m³, przy dopuszczalnym poziomie 20 µg/m³. W latach 2014–2018 średnioroczny poziom benzo(a)pirenu w pyłe PM₁₀ kształtował się przedziałach, odpowiednio: 1,6-5,1 ng/m³; 1,3-3,6 ng/m³; 1,8-4,9 ng/m³; 1,8-4,1 ng/m³; 2-4 ng/m³, przy dopuszczalnym poziomie docelowym ze względu na ochronę zdrowia ludzi 1,0 ng/m³.

Nie było przekroczeń wartości stężeń pyłu zawieszonego PM₁₀, dwutlenku azotu, dwutlenku siarki, określonych w załączniku nr 1 i 2 do *rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu* ⁴⁸. Stężenia pyłu zawieszonego PM₁₀ w latach 2014-2018 przy średniorocznym dopuszczalnym poziomie 40 µg/m³ kształtowały się przedziałach, odpowiednio: 17-39 µg/m³; 16-31 µg/m³; 23-35 µg/m³; 22-33 µg/m³; 20-33 µg/m³. Średnioroczne stężenia dwutlenku azotu wyniosły w tym okresie w przedziałach odpowiednio: 9-18 µg/m³; 6-18 µg/m³; 12-22 µg/m³; 10-20 µg/m³; 10-14 µg/m³, przy dopuszczalnej normie 40 µg/m³. Stężenie dwutlenku siarki w latach 2014-2018 kształtowało się w przedziałach odpowiednio: 4-12 µg/m³; 3-8 µg/m³; 4-10 µg/m³; 3-6 µg/m³; 2-4 µg/m³, przy dopuszczalnym poziomie 20 µg/m³. Bardzo niski poziom średniorocznego stężenia odnotowano w 2015 r.

⁴⁰ Dane objęte tajemnicą, jak w przypisie nr 33.

⁴¹ Dalej: OZE.

⁴² Dane objęte tajemnicą, jak w przypisie nr 33.

⁴³ Dane objęte tajemnicą, jak w przypisie nr 33.

⁴⁴ Dane objęte tajemnicą, jak w przypisie nr 33.

⁴⁵ Dane objęte tajemnicą, jak w przypisie nr 33.

⁴⁶ Dane objęte tajemnicą, jak w przypisie nr 33.

⁴⁷ Na podstawie *Aktualizacji POŚ*.

⁴⁸ Dz. U. poz. 1031.

dla tlenku węgla, tj. 164-218 µg/m³ podczas gdy dopuszczalny poziom⁴⁹ wynosił 10 tys. µg/m³. W latach 2014-2015 średnioroczne stężenie benzenu utrzymywało się na poziomie odpowiednio 0,07-0,19 µg/m³ i 0,07-0,18 µg/m³. Brak danych dla tlenku węgla w 2014 r. i w latach 2016-2018 oraz brak danych dla benzenu w latach 2016-2018 wynikał z braku modelowania w tych latach wartości stężeń tych substancji.

(akta kontroli str. 1844a – 2054, 2754, 2871-2874)

1.2 Realizacja zadań w zakresie opracowania i przyjęcia założeń do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe

Opis stanu faktycznego

Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Miasto Sochaczew Rada Miejska w Sochaczewie przyjęła w dniu 27 kwietnia 2004 r.⁵⁰ Zgodnie z art. 17 ustawy z dnia 8 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz o zmianie niektórych innych ustaw⁵¹ gminy miały obowiązek przyjęcia założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe lub aktualizacji posiadanych założeń w terminie dwóch lat od wejścia w życie ustawy. Rada Miejska w Sochaczewie przyjęła aktualizację Założeń w dniu 15 kwietnia 2013 r. Kolejna aktualizacja Założeń nastąpiła w dniu 14 listopada 2016 r. Według art. 19 ust. 2 Prawa energetycznego powinna być dokonywana co najmniej raz na trzy lata, czyli w Sochaczewie powinna być przyjęta do 14 kwietnia 2016 r. Według wyjaśnień Zastępcy Burmistrza⁵² opóźnienie w 2016 r. wynikało z oczekiwania przez UM na analizy, które stanowiły podstawę zapisów aktualizowanego dokumentu i prowadzonej przez Miasto lokalnej polityki energetycznej. UM od stycznia 2016 r. prowadził prace nad wnioskiem o dofinansowanie przeprowadzenia odwiertu geotermalnego⁵³, którego częścią był dokument *Koncepcja geotermalnego uciepłownienia Miasta Sochaczew*, opracowany w III kw. 2016 r.

(akta kontroli str. 2472-2684, 2776-2779, 2790-2798, 2864-2868)

Działania Urzędu Miejskiego w zakresie opracowania i przyjęcia założeń do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe zostały zbadane w odniesieniu do dokumentu uchwalonego w dniu 14 listopada 2016 r. UM w Sochaczewie nie skorzystał z przepisu art. 19 ust. 4 Prawa energetycznego stanowiącego, że przedsiębiorstwa energetyczne udostępniają nieodpłatnie Burmistrzowi plany rozwoju (art. 16 ust. 1 Prawa energetycznego) w zakresie dotyczącym terenu danej gminy oraz propozycji niezbędnych do opracowania projektu Założeń do Planu Zaopatrzenia. Przed zleceniem opracowania Założeń z 2016 r. UM nie sporządzał własnych opracowań, analiz, a także nie zlecał ich sporządzenia. Wykonanie Założeń zlecił podmiotowi zewnętrznemu - Agencji Użytkowania i Poszanowania Energii sp. z o.o. w Łodzi⁵⁴. W umowie o wykonanie aktualizacji UM zobowiązał Agencję m.in. do przygotowania i zebrania materiałów wyjściowych koniecznych do opracowania dokumentu oraz wykonania analizy i Założeń z uwzględnieniem elementów określonych w *Prawie energetycznym*. Dane niezbędne do sporządzenia opracowania, dotyczące infrastruktury sieci

⁴⁹ Liczony jako średnia ośmiogodzinna.

⁵⁰ Uchwała Nr XXVIII/210/04 w sprawie założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, dalej: *Założenia z 2004 r.*

⁵¹ Ustawa weszła w życie z dniem 11 marca 2010 r.

⁵² Pismo z dnia 26 lipca 2019 r., znak: GOŚ.621.10.2019.

⁵³ Wniosek został złożony przez UM w dniu 30 listopada 2016 r. do Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w ramach Programu Priorytetowego „Geologia i górnictwo Część 1) poznanie budowy geologicznej kraju oraz gospodarka zasobami złóż kopalin i wód podziemnych”.

⁵⁴ Na podstawie umowy nr 100/LW/2016/UM-Inż. z dnia 25 sierpnia 2016 r. Koszt opracowania dokumentu wyniósł 24 600,00 zł brutto.

energetycznych oraz planowanych inwestycji Agencja pozyskiwała bezpośrednio od przedsiębiorstw energetycznych. UM nie dysponował planami rozwoju PEC, Geotermia, PGE oraz SIME obowiązującymi w okresie objętym kontrolą.

(akta kontroli str. 2581-2683, 2776-2800, 2864-2868)

Przy aktualizacji *Założeń z 2016 r.* wykonawca wykorzystał strategiczne dokumenty Miasta oraz województwa, w tym m.in.: *Strategia Rozwoju Gminy Miasto Sochaczew na lata 2016-2024*⁵⁵; *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Sochaczew, Aktualizacja POŚ, Plan gospodarki niskoemisyjnej w Gminie Miasto Sochaczew na lata 2015-2020* oraz *Program ochrony powietrza dla strefy województwa mazowieckiego*⁵⁶. Na podstawie tych dokumentów ustalono m.in. jakość powietrza, zaplanowano kierunki i zakres działań służących jego poprawie oraz określono możliwości wykorzystania środków poprawy efektywności energetycznej. Pozyskano także dane z gmin ościennych oraz dane GUS, w tym dotyczące liczby mieszkańców, zasobów mieszkaniowych, powierzchni lasów na terenie Sochaczewa i ilości odpadów z terenu Miasta. Wykorzystano również miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (dalej: *mpzp*)⁵⁷.

(akta kontroli str. 555-692, 2684-2750, 1844a-1959, 693-1298, 2597-2604, 2941-2943, 2990)

W okresie wyłożenia projektu *Założeń z 2016 r.* do wglądu publicznego nie zgłoszono wniosków, petycji i zastrzeżeń. W latach 2015-2019 (I połowa) podczas posiedzeń Rady Miejskiej, mieszkańcy lub grupy mieszkańców nie zgłaszali wniosków w zakresie potrzeb zaopatrzenia w energię elektryczną, gaz i ciepło na terenie Miasta. Również w ramach Sochaczewskiego Budżetu Obywatelskiego w latach 2015-2018 (I połowa) nie zgłaszano projektów dotyczących zwiększenia dostępności do nośników energii.

(akta kontroli str. 2776-2779, 2790-2807, 2869-2870, 2960)

Założenia z 2016 r. zawierały ocenę aktualnego stanu systemu ciepłowniczego, elektroenergetycznego oraz przewidywane zmiany zapotrzebowania na ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe. W dokumencie uznano, że sieci ciepłownicze, będące w zarządzaniu Geotermii były w dobrym stanie technicznym, umożliwiającym eksploatację i bezawaryjne działanie w perspektywie najbliższych lat. Ocena stanu sieci ciepłowniczej, zarządzanej przez PEC, nie została w dokumencie wyrażona wprost. Scharakteryzowano szczegółowo pięć kotłowni i sześć sieci ciepłowniczych z ich technicznymi uwarunkowaniami. Ponadto wskazano, iż w okresie od kwietnia 2000 r. do marca 2003 r., wykonano kompleksową modernizację systemu ciepłowniczego Miasta, polegającą na: wymianie kotłów węglowych na kotły opalane olejem opałowym i remoncie sieci przesyłowych i węzłów cieplnych. W 2009 r. wykonano modernizację kotłowni w celu dostosowania ich do spalania gazu ziemnego GZ50. Stan techniczny sieci elektroenergetycznej określono jako dobry. W *Założeniach z 2016 r.* nie zawarto oceny stanu systemu gazowego pod kątem technicznym. Wskazano, że Miasto było zaopatrzone w gaz ziemny sieciowy, a sieć została wybudowana w latach 2007-2015.

⁵⁵ Uchwała Nr XV/163/16 Rady Miejskiej w Sochaczewie z dnia 24 maja 2016 r., dalej: *Strategia Miasta*.

⁵⁶ Uchwała Nr 184/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 25 listopada 2013 r. w sprawie Programu ochrony powietrza dla stref województwa mazowieckiego, w którym został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu w powietrzu. Program obowiązuje od 15 grudnia 2013 r. do 31 grudnia 2024 r.; uchwała Nr 164/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 28 października 2013 r. w sprawie Programu ochrony powietrza dla stref województwa mazowieckiego, w której zostały przekroczone poziomy dopuszczalne pyłu zawieszonego PM10 i pyłu zawieszonego PM2,5 w powietrzu. Program obowiązuje od dnia 19 listopada 2013 r. do dnia 31 grudnia 2024 r.

⁵⁷ Zgodnie z Zestawieniem 49 uchwał podjętych przez Radę Miejską w Sochaczewie w latach 1996-2015, wskazanych w *Założeniach z 2016 r.*

Rury o dużych średnicach zapewniały rezerwy w dostarczaniu gazu do odbiorców w przyszłości. Miasto było dobrze zaopatrzone w gaz propon-butan w butlach.

Prognozę zapotrzebowania na ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe sporządzono dla trzech wariantów rozwoju społeczno-gospodarczego Miasta. Dla scenariusza A „Stabilizacja” nie przewidywano rozwoju przemysłu, a zakładano zachowanie istniejącej pozycji i stosunków społeczno-gospodarczych. W scenariuszu B „Rozwój harmonijny” zakładano m.in. stopniowy ok. 1,0-2,0 % wzrost rozwoju przemysłu (usług i produkcji); stopniowy ok. 1,0-2,0 % wzrost zapotrzebowania na nośniki energetyczne; inwestycje w OZE i modernizację systemów ciepłowniczych; stabilne prowadzenie działań rozwojowych przedsiębiorstw dostarczających energię elektryczną na terenie Miasta; powolny proces termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej i gospodarki mieszkaniowej, powodujący zmniejszenie zużycia energii w termomodernizowanym obiekcie nawet do 60,0 %. W wariantcie C „Skok” założono uzyskiwanie ciągłego wzrostu gospodarczego na średniorocznym poziomie 5,0 %.

Scenariusz B „Rozwój harmonijny” zakładał wzrost zapotrzebowania na poziomie 1,5-2,0 % rocznie oraz racjonalizację zużycia ciepła na poziomie 1,0 %, m.in. przy konieczności zmniejszania kosztów ogrzewania; realizacji modernizacji odtworzeniowych; realizacji planów zmniejszenia emisji gazów spalinyowych. Zapotrzebowanie na ciepło do ogrzewania budynków⁵⁸ w 2020 r. określono w zależności od ich powierzchni oraz liczby mieszkańców na 205 726 975 kWh/rok (740 855,9 GJ) i 207 034 738 kWh/rok (745 325,06 GJ) w 2031 r., przy wskaźnikach zapotrzebowania w wysokości 27 GJ/os. w 2020 r. oraz 20 GJ/os. w 2031 r.

W przypadku zapotrzebowania na energię elektryczną wskazano, iż dynamiczny przyrost liczby mieszkańców, rozwój budownictwa i lokalnego przemysłu, nie powinien zachwiać stabilnym zaopatrzeniem Miasta w energię elektryczną. Określono wzrost zapotrzebowania na energię elektryczną do 2031 r. o ok. 0,5-1,0 % w każdym roku. Założono, że zapotrzebowanie to dla budynków⁵⁹ w Mieście wyniesie w 2020 r. 127 957 855 kWh/rok, a w 2031 r. 128 809 719 kWh/rok. Przewidziano również względną redukcję zapotrzebowania z uwagi na zastosowanie nowoczesnych energooszczędnych technologii.

W obszarze zapotrzebowania na paliwa gazowe w 2031 r. w scenariuszu A „Stabilizacja” prognozowano wzrost zużycia gazu w stosunku do 2014 r. o 15,0 %, do wartości 29 900 319 m³. Scenariusz B „Rozwój harmonijny” zakładał 30,0 % wzrostu, do wartości 33 800 361 m³, który wynikałby przede wszystkim z ogrzewania budynków, a scenariusz C „Skok” wskazywał na 45,0 % wzrost do wartości 37 700 403 m³. Zużycie gazu na terenie Miasta w 2014 r., określone w *Założeniach z 2016 r.* wyniosło 23 949 535 m³, a w 2015 r. 26 000 278 m³, co oznaczało wzrost o 8,6 %. Prognozy wzrostu na 2031 r. zostały przedstawione w stosunku do roku 2015 r., a nie jak zadeklarowano w opisie do 2014 r. Z kolei spółka SIME wskazała, iż w 2014 r. sprzedaż paliwa gazowego dla odbiorców w Mieście wynosiła 6 949,93 tys. m³, a w 2015 r. 7 543,51 tys. m³.

(akta kontroli str. 2582-2684, 2754-2756.)

W *Założeniach z 2016 r.* wymieniono także rodzaje przedsięwzięć służących racjonalizowaniu użytkowania ciepła, energii elektrycznej i paliw gazowych, w tym m.in.: termomodernizację budynków, inwestycje modernizacyjne, zwiększenie sprawności wytwarzania i przesyłu oraz oszczędne gospodarowanie energią elektryczną. Wskazano również środki poprawy efektywności energetycznej w rozumieniu art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 29 maja 2016 r. o efektywności

⁵⁸ W tym budynków: mieszkalnych, użyteczności publicznej i przemysłowych.

⁵⁹ Mieszkalnych, użyteczności publicznej i przemysłowych.

energetycznej⁶⁰ oraz działania wspomagające efektywność, tj.: optymalizacja oświetlenia ulic; promocja zastosowania oświetlenia energooszczędnego w obiektach prywatnych; wymiana oświetlenia wewnętrznego na energooszczędne w budynkach jednostek podległych UM oraz wymiana sprzętu AGD i RTV na energooszczędne.

W dokumencie stwierdzono też, że potencjał energii słonecznej⁶¹ na terenie Miasta wystarcza, aby wykorzystywać go do podgrzewania ciepłej wody i na potrzeby bytowe, a ponadto Miasto posiada dobre warunki do wykorzystania energii geotermalnej.

W części *Założeń* dotyczącej współpracy z innymi gminami stwierdzono, że w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną i gaz ziemny współpraca może być realizowana głównie przez dostawców tych nośników energii. Wspólne działania mogłyby polegać na: poszukiwaniu inwestorów zewnętrznych do realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych w infrastrukturze energetycznej, wspólnym ubieganiu się o środki finansowe na rozbudowę, modernizację infrastruktury energetycznej i koordynacji przebiegu głównych magistral energetycznych (szczególnie obszaru granicy sąsiadujących gmin).

(akta kontroli str. 2581-2684, 2996-2997)

Założenia z 2016 r. nie zawierały informacji o terenach, na których zgodnie z potrzebami rozwojowymi Miasta następować będzie zmiana zapotrzebowania na ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe. Wskazano w nich, w części graficznej, lokalizację istniejących w Mieście systemów energetycznych, a w treści dokumentu uwzględniono zadania inwestycyjne wynikające z planów rozwoju spółek ciepłowniczych i PGE. Pominęto inwestycje planowane do realizacji przez SIME, a określone w jej ramowym planie rozwoju z 2015 r.

(akta kontroli str. 2315-2334, 2611-2642)

Aktualizację przyjęto zgodnie z procedurami określonymi w art. 19 ust. 5-8 *Prawa energetycznego*, w tym:

- projekt był pozytywnie zaopiniowany przez Samorząd Województwa Mazowieckiego w zakresie koordynacji współpracy z innymi gminami oraz zgodności z polityką energetyczną państwa⁶² - o wydanie opinii UM wystąpił pismem z dnia 8 września 2016 r.⁶³; opinia wpłynęła do Urzędu Miejskiego w dniu 3 października 2016 r.;
- projekt został wyłożony do wglądu publicznego w Urzędzie na okres 21 dni (od 8 do 29 września 2016 r.) oraz zamieszczony w tym okresie na stronie internetowej Miasta⁶⁴. Ogłoszenie Burmistrza o wyłożeniu dokumentu do publicznego wglądu zostało wywieszone na tablicy ogłoszeń w siedzibie UM⁶⁵ oraz umieszczone w formie elektronicznej na stronie internetowej⁶⁶; do projektu *Założeń z 2016 r.* nie złożono uwag, wniosków i zastrzeżeń.

(akta kontroli str. 2776-2779, 2790-2807, 2959-2960)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

⁶⁰ Dz. U. z 2019 r., poz. 545 ze zm.

⁶¹ Oszacowany na poziomie mocy zainstalowanej 17,42 MW.

⁶² Pismo Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 26 września 2016 r. znak: OTS-Z-PP-V.438.6.2016.EP.

⁶³ Znak pism: INM.7021.6.3.2016.

⁶⁴ http://www.sochaczew.pl/AppData/Files/Aktualizacja%20projektu_.pdf

⁶⁵ Ogłoszenie Burmistrza Miasta Sochaczew z dnia 8 września 2016 r., znak: INM.7021.6.3.2016 o wyłożeniu do publicznego wglądu opracowania *Założeń z 2016 r.*

⁶⁶ <http://www.sochaczew.pl/AppData/Files/Og%C5%82oszenie%20o%20wy%C5%82o%C5%BCeniu.PDF>.

1. Miasto nie przyjęło aktualizacji *Założeń do Planu Zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe* w terminie wynikającym z art. 17 ustawy z dnia 8 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy *Prawo energetyczne oraz o zmianie niektórych innych ustaw* – tj. do dnia 12 marca 2012 r. Obowiązek ten został wypełniony w dniu 15 kwietnia 2013 r., czyli z opóźnieniem wynoszącym jeden rok i dwa miesiące. Według wyjaśnień Zastępcy Burmistrza⁶⁷ procedura wyłonienia wykonawcy została uruchomiona 5 listopada 2012 r., a powodem niezrealizowania przedmiotowego opracowania w ustawowym terminie były zmiany kadrowe w Wydziale Infrastruktury Miejskiej, który był odpowiedzialny za przygotowanie aktualizacji. Od stycznia 2012 r. zmienił się Naczelnik Wydziału, co w połączeniu z krótkim okresem zatrudnienia, brakami kadrowymi i rozbudowanym zakresem obowiązków Wydziału spowodowało wskazane wyżej opóźnienia.

NIK nie podziela argumentacji Zastępcy Burmistrza, bowiem wymagany termin aktualizacji *Założeń z 2004 r.* był znany Urzędowi z chwilą wejścia w życie ustawy z dnia 8 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy – *Prawo energetyczne oraz zmianie niektórych innych ustaw* w dniu 11 marca 2010 r., a więc z dwuletnim wyprzedzeniem. Argument o problemach kadrowych także nie zasługuje na uwzględnienie, ponieważ Urząd nie opracowywał samodzielnie *Założeń*, lecz zlecił ich wykonanie podmiotowi zewnętrznemu. W tej sytuacji podjęcie działań związanych z wyborem wykonawcy przedmiotowej aktualizacji dopiero w listopadzie 2012 r. nie było uzasadnione żadnymi obiektywnymi, niezależnymi od Urzędu Miejskiego okolicznościami.

(akta kontroli str. 2776-2779, 2790-2798, 2864-2868)

2. W *Założeniach z 2016 r.* przeszacowano prognozy w zakresie zapotrzebowania Miasta w ciepło i paliwa gazowe oraz nie uwzględniono faktycznych danych za 2015 r.

Łączna produkcja ciepła w 2015 r. wynosiła 225 056,8 GJ, w *Założeniach z 2016 r.* wskazano jako prognozowane na tamten rok zapotrzebowanie w wysokości 740 855,9 GJ (205 793 295 kWh), co oznaczało ponad trzykrotne przeszacowanie. Z danych przekazanych przez spółki ciepłownicze wynika, iż łączne zużycie ciepła w 2015 r. wyniosło 201 291,3 GJ. W przypadku gazu dokonano również ponad trzykrotnego przeszacowania. Dane zawarte z *Założeniach z 2016 r.* wskazywały na zużycie gazu w Mieście w wysokości 23 949 535 m³ w 2014 r. i 26 000 278 m³ w 2015 r., podczas gdy jedyny dostawca gazu do odbiorców Miasta – spółka SIME sprzedała w 2014 r. 6 949,93 tys. m³, a w 2015 r. – 7 543,51 tys. m³. Prognozy wzrostu na 2031 r. przedstawiono w stosunku do roku 2015 r., a nie jak wskazano w opisie *Założeń* do 2014 r. Ponadto nierzetelnie oszacowano zapotrzebowania na energię elektryczną, bowiem przyjęty roczny wzrost w przedziale 0,5-1,0 % nie odpowiadał danym w przedstawionych w tabelach zamieszczonych w *Założeniach z 2016 r.* W okresie 2011-2015 wzrost zapotrzebowania na energię wyniósł 1,24 % (średniorocznie 0,25 %), w latach 2016-2020 wzrost wyniósł 0,1 % (średniorocznie 0,02 %), w okresie 2021-2031 wyniósł 0,67 % (średniorocznie 0,06 %). W przypadku szacowania zapotrzebowania na energię elektryczną w budynkach mieszkalnych średnioroczny wzrost zapotrzebowania na energię w latach 2011-2015 wyniósł 0,2 % (a w całym okresie 1,0 %), dalej w latach 2016-2020 wskazano spadek, a nie wzrost w wysokości - 1,1 % w całym okresie, co średniorocznie wynosiło 0,2 %. W ostatnim szacowanym 11-letnim okresie przyrost wykazano w wysokości 0,1 %, a rocznie 0,01 %. Oznacza to, że

⁶⁷ Pismo z dnia 12 lipca 2019 r., znak: GOŚ.621.10.2019 i z dnia 26 lipca 2019 r., znak: GOŚ.621.10.2019.

wskazane wartości z przedziału 0,5-1,0 % nie znajdowały potwierdzenia w żadnym z prognozowanych okresów dotyczących budynków mieszkalnych, ponadto wbrew założeniu, że we wszystkich latach miał nastąpić wzrost zapotrzebowania w latach 2016-2020 nastąpił spadek w wysokości - 1,1 %. Według wyjaśnień Zastępcy Burmistrza⁶⁸ brak odzwierciedlenia założonego wzrostu zapotrzebowania na energię elektryczną w przedziale 0,5-1,0 % w tabelach przedstawionych w *Założeniach* wynika z uwzględnienia w wartościach przewidywanej redukcji zapotrzebowania na energię elektryczną związanej z zastosowaniem przez odbiorców nowoczesnych energooszczędnych technologii. Z kolei wskazane w dokumencie zużycie gazu 2014 r. jako roku wyjściowego zamiast 2015 r. było według wyjaśnień Zastępcy Burmistrza oczywistą omyłką pisarską. Natomiast, rozbieżność pomiędzy wartością predykcji zaopatrzenia Miasta w gaz na 2031 r., a wartością jego zużycia w latach 2014-2018 wynika z ujęcia w *Założeniach* ilości gazu dostarczanego przez SIME do wszystkich swoich odbiorców, a nie tylko do odbiorców z terenu Miasta Sochaczew. Taki rząd wielkości zawiera również sprawozdanie z realizacji planu rozwoju SIME w 2015 r. i najprawdopodobniej takich informacji udzieliła spółka firmie, która opracowywała aktualizację. Osiągnięcie zakładanych wielkości predykcji gazu i ciepła zależy w szczególności od relacji celowych poszczególnych rodzajów nośników energii oraz ekonomicznych uwarunkowań społeczeństwa np. kondycja finansowa mieszkańców.

Zdaniem NIK zlecenie wykonania zadania podmiotowi zewnętrznemu w przypadku każdego dokumentu strategicznego Miasta nie zwalnia Urzędu Miejskiego od przeprowadzenia weryfikacji zawartych w nim danych. Zaakceptowanie wykonanego projektu *Założeń z 2016 r.* z wskazanymi błędami świadczy o nierzetelnej procedurze odbioru zamówionego opracowania projektu.

3. *Założenia z 2016 r.* nie określały konkretnych kierunków planowania i organizacji zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe. W dokumencie przedstawiono jedynie, w formie graficznej, lokalizację istniejących systemów energetycznych. W ocenie NIK uwzględnienie w *Założeniach* potrzeb rozwojowych Sochaczewa oraz zamierzeń co do rozwoju sieci elektroenergetycznej, ciepłowniczej i gazowej stanowiłoby podstawę do umieszczenia konkretnych inwestycji w planach rozwoju przedsiębiorstw energetycznych zgodnie z przewidywanymi zmianami zapotrzebowania na ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na terenie Gminy. Ponadto zgodnie z art. 7 ust. 5 *Prawa energetycznego* przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się przesyłaniem lub dystrybucją paliw gazowych lub energii jest obowiązane zapewnić realizację i finansowanie budowy i rozbudowy sieci, w tym na potrzeby podłączania podmiotów ubiegających się o przyłączenie, na warunkach określonych m.in. w założeniach lub planach, o których mowa w art. 19 i 20 *ustawy*. Brak wskazania w *Założeniach z 2016 r.* obszarów przewidzianych do rozwoju sieci energetycznych może stanowić podstawę dla przedsiębiorstw energetycznych do odmowy przyłączania do sieci⁶⁹. Według wyjaśnień Zastępcy Burmistrza⁷⁰ w obrębie Miasta Sochaczew istnieje system zaopatrzenia w energię ciepłą, który pozwala na zaspokojenie potrzeb energetycznych odbiorców. Aktualny kształt i rozmieszczenie infrastruktury ciepłowniczej, poza przyłączeniem nowych odbiorców oraz na bieżąco realizowaną modernizacją lub przebudową istniejących fragmentów sieci, nie wymaga istotnych zmian.

⁶⁸ Pismo z dnia 14 sierpnia 2019 r., znak: GOŚ.621.10.2019.

⁶⁹ Potwierdzają to wyroki np.: Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2012 r. (sygn. akt III SK 33/11) oraz Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 25 marca 2015 r. (VI ACa 913/14).

⁷⁰ Pismo z dnia 14 sierpnia 2019 r., znak: GOŚ.621.10.2019.

Podobna sytuacja występuje w przypadku zaopatrzenia odbiorców w gaz ziemny, a geograficzne wskazywanie kierunków rozwoju sieci w sytuacji, gdy w obrębie Miasta tworzą one spójną całość nie znajduje uzasadnienia. W *Założeniach z 2016 r.* UM zawarł bezpośrednio zamierzenia i kierunki rozwoju sieci elektrycznej ujęte w planie rozwoju PGE. Według wyjaśnień Zastępcy Burmistrza⁷¹ Miasto przy opracowywaniu aktualizacji oparło się na materiałach związanych z działaniem PGE jako podstawowego operatora funkcjonującego na terenie Miasta. UM nie planował samodzielnych inwestycji w zakresie zaopatrzenia odbiorców w energię elektryczną.

W opinii NIK argumentacja Burmistrza na przykład dotycząca tworzenia przez sieci gazowe spójnej całości w obrębie Miasta i braku uzasadnienia wskazywania jej geograficznych kierunków rozwoju jest nie w pełni trafna. Spójność oznacza „zgodność” sieci gazowej i innych sieci przedsiębiorstw energetycznych oraz ich elementów na terenie Miasta. Natomiast kierunki rozwoju sieci są niezbędne do określania warunków, które przedsiębiorstwa energetyczne byłyby obowiązane stosować przy realizacji i finansowaniu budowy sieci, w tym na potrzeby przyłączania podmiotów ubiegających się o to. Wyjaśnienia SIME dotyczące odmowy przyłączenia do sieci w latach 2018-2019 (I połowa) 13 odbiorcom wobec braku sieci gazowej na obszarze zainteresowania odbiorców bądź nieuwzględnienia tych regionów w planach rozbudowy istniejącej sieci, stanowią potwierdzenie potrzeby i konieczności każdorazowego wskazywania w *Założeniach* czy w ich aktualizacji geograficznych kierunków rozwoju sieci w obrębie Miasta.

(akta kontroli str. 2959, 2998-2999)

4. *Założenia z 2016 r.* w sposób nierzetelny określały niektóre elementy, wymagane przez art. 19 ust. 3 *Prawa energetycznego*.

W odniesieniu do przedsięwzięć racjonalizujących użytkowanie ciepła, energii elektrycznej i paliw gazowych nie skonkretyzowano tych przedsięwzięć pod względem możliwego zakresu rzeczowego ich zastosowania w Sochaczewie (wskazano jedynie w zakresie termomodernizacji trzy planowane do tego budynki) oraz skali możliwych do osiągnięcia efektów. Nie wskazano też możliwych do zastosowania przez Miasto mechanizmów wsparcia dla realizacji tych przedsięwzięć oraz szacunkowych założeń o niezbędnych zasobach.

W zakresie możliwości wykorzystania istniejących nadwyżek i lokalnych zasobów paliw i energii, z uwzględnieniem energii elektrycznej i ciepła wytwarzanych w instalacjach odnawialnego źródła energii, energii elektrycznej i ciepła użytkowego wytwarzanych w kogeneracji oraz zagospodarowania ciepła odpadowego z instalacji przemysłowych, nie przedstawiono skali występujących nadwyżek lokalnych zasobów paliw i energii oraz sposobu możliwego ich wykorzystania. Poza stwierdzeniem, że Miasto leży na obszarze o warunkach korzystnych pod względem zasobów energii wiatrowej oraz wskazaniem potencjału energetycznego znajdujących się złóż geotermalnych oraz biomasy, nie określono całkowitego potencjału odnawialnych źródeł energii w Sochaczewie. Nie przedstawiono też skali możliwego wykorzystania w Mieście nadwyżek w odniesieniu do energii elektrycznej i ciepła użytkowego wytwarzanych w kogeneracji oraz zagospodarowania ciepła odpadowego z instalacji przemysłowych.

(akta kontroli: str. 2642-2662)

⁷¹ Pismo z dnia 14 sierpnia 2019 r., znak: GOŚ.621.10.2019.

1.3 Monitoring zgodności planów rozwoju przedsiębiorstw energetycznych z Załoženiami do Planu Zaopatrzenia

Opis stanu faktycznego

Według wyjaśnień Zastępcy Burmistrza⁷² w Urzędzie Miejskim prowadzono monitoring zgodności planów rozwoju PEC i Geotermia z *Załoženiami* z 2016 r. na podstawie comiesięcznych sprawozdań finansowych obu przedsiębiorstw oraz poprzez uczestnictwo przedstawiciela Miasta w radach nadzorczych, zatwierdzających plany rzeczowo-finansowe spółek oraz na walnych zgromadzeniach wspólników, gdzie prezentowano realizację tych planów.

UM nie występował do przedsiębiorstw energetycznych o udostępnienie planów rozwoju, ani w przedmiocie realizacji inwestycji określonych w tych planach. Dane oraz informacje o przewidzianych w nich działaniach pozyskiwał wykonawca przygotowujący *Założenia* z 2016 r., co zostało opisane w pkt. 1.2 wystąpienia pokontrolnego. Według wyjaśnień Zastępcy Burmistrza⁷³ nie wdrożono sformalizowanego systemu monitoringu i oceny zgodności obowiązujących planów rozwoju przedsiębiorstw energetycznych z *Załoženiami* z 2016 r., ponieważ *Prawo energetyczne* nie nakazywało tego. Według wyjaśnień, wymagałoby to zaangażowania pracowników o wąskiej specjalizacji, co było niemożliwe w sytuacji braku wyspecjalizowanej kadry oraz limitu zatrudnienia.

(akta kontroli str. 2790-2798, 2989-2999)

Stwierdzone nieprawidłowości

W Urzędzie Miejskim nie prowadzono bieżącego monitoringu zgodności planów rozwoju PGE i SIME działających na terenie Miasta z *Załoženiami* z 2016 r. Nie występowano do tych przedsiębiorstw o aktualne plany rozwoju, a ostatnie informacje o przewidzianych w nich działaniach pozyskiwał podmiot zewnętrzny opracowując projekt *Założeń* z 2016 r. Brak bieżącego monitoringu planów rozwoju przedsiębiorstw energetycznych, w tym przede wszystkim planu PGE, który określał kierunki rozwoju sieci, utrudniał ocenę zgodności tych planów z *Załoženiami*, co mogło skutkować nieopracowaniem projektu *Planu Zaopatrzenia* wymaganego art. 20 ust. 1 *Prawo energetyczne*, w przypadku gdy plan przedsiębiorstwa energetycznego nie zapewniałby realizacji *Założeń*.

(akta kontroli str. 2790-2798)

OCENA CZĄSTKOWA

Założenia z 2016 r., jako strategiczny dokument określający sposób realizacji przez Miasto zadań własnych w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe, nie spełniały w należyтым stopniu swojej funkcji. Nie zapewniono terminowego przyjęcia tego dokumentu, a jego treść była opracowana nierzetelnie (błędne oszacowanie prognozy zapotrzebowania na energię elektryczną, ciepło i gaz, niewskazanie kierunków rozwoju sieci, brak w niektórych elementach, wymaganych przez art. 19 ust. 3 *Prawa energetycznego*, odniesienia możliwych działań do skonkretyzowanych uwarunkowań występujących w Sochaczewie). Ponadto Burmistrz Sochaczewa nie zapewnił sobie skutecznego systemu monitorowania zgodności planów rozwoju przedsiębiorstw energetycznych z *Załoženiami*. Tym samym nie mógł w pełni rzetelnie ocenić, czy zaistniały przesłanki wymagające od niego opracowania, na podstawie art. 20 ust. 1 *Prawa energetycznego*, planu zaopatrzenia w nośniki energii.

⁷² Pismo z dnia 14 sierpnia 2019 r., znak: GOŚ.621.10.2019.

⁷³ Pismo z dnia 12 lipca 2019 r., znak: GOŚ.621.10.2019.

2. Kształtowanie polityki energetycznej gminy

2.1 Spójność w zakresie lokalnego bezpieczeństwa energetycznego pomiędzy Załoženiami do Planu Zaopatrzenia a strategicznymi dokumentami określającymi politykę rozwoju Gminy oraz obowiązującymi na terenie Gminy programami ochrony powietrza

Opis stanu faktycznego

W okresie objętym kontrolą na terenie Miasta obowiązywały następujące dokumenty wymagane przepisami prawa, które uwzględniały uwarunkowania dotyczące lokalnego bezpieczeństwa energetycznego:

Strategia Rozwoju Miasta Sochaczew na lata 2016-2024, przyjęta uchwałą Nr XV/163/16 Rady Miejskiej w Sochaczewie w dniu 24 maja 2016 r. Cel strategiczny nr 2 *Wysoka jakość infrastruktury technicznej, uporządkowana przestrzeń publiczna oraz dbałość o środowisko przyrodnicze wizytówką miasta* miał być realizowany m.in. przez cele operacyjne: 2.2. *Rozbudowa i modernizacja pozostałej infrastruktury technicznej* (w tym zadania: planowanie i przeprowadzenie inwestycji z zakresu gospodarki niskoemisyjnej i działania na rzecz przyłączenia jak największej liczby gospodarstw domowych do sieci gazowej, w celu wyeliminowania niekorzystnych dla środowiska, tradycyjnych pieców węglowych), 2.3. *Wysoki poziom zasobu mieszkaniowego* (w tym zadanie termomodernizacja budynków i likwidacja instalacji azbestowych) i 2.6. *Dbałość o wysoką jakość środowiska naturalnego* (w tym zadania: systematyczne likwidowanie źródeł emisji zanieczyszczeń – ukierunkowanie na gospodarkę niskoemisyjną; podejmowanie i wspieranie inicjatyw polegających na zwiększeniu wykorzystania OZE). Wśród najważniejszych zaplanowanych do realizacji inwestycji w ramach celu operacyjnego 2.2. i 2.6. wskazano zwiększenie efektywności energetycznej w czterech budynkach użyteczności publicznej w Sochaczewie⁷⁴.

(akta kontroli str. 556-692, 2776-2786)

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta przyjęte uchwałą Nr IV/25/02 Rady Miejskiej w Sochaczewie w dniu 30 grudnia 2002 r. W zakresie systemu gazowniczego wskazano brak na terenie Miasta sieci i urządzeń gazu przewodowego i na rozwiniętą dystrybucję gazu propan-butan (w tym także na cele grzewcze). W dokumencie przewidywano stworzenie systemu zaopatrzenia w gaz ziemny wysokometanowy, który miał być oparty na budowie tranzytowej sieci przesyłowej wysokiego ciśnienia DN 200 i DN 100 (w ramach krajowego systemu gazowniczego) relacji Błonie-Sochaczew-Gostynin, co najmniej trzech stacji redukcyjnych w samym Mieście lub w najbliższym sąsiedztwie oraz budowie sieci rozdzielczej średniego ciśnienia. Przewidziano również rezerwację terenów pod strefy ochronne związane z gazociągami wysokiego ciśnienia i stacjami redukcyjnymi (według potrzeb) oraz budowę zaplecza techniczno-administracyjnego obsługującego odbiorców gazu przy ul. Warszawskiej w Sochaczewie. W zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną stwierdzono, że istniejące sieci 15 kV wymagają modernizacji, które zwiększą ich możliwości przesyłowe. Wśród kierunków rozwoju sieci elektroenergetycznej przewidziano modernizację istniejących tranzytowych linii elektroenergetycznych WN, tj. 220 kV i 110 kV (bez budowy nowych); adaptację i w miarę potrzeb modernizację istniejącego systemu zaopatrzenia Miasta w energię elektryczną z krajowego systemu elektroenergetycznego; budowę w miarę potrzeb nowych sieci SN i nN wraz ze stacjami transformatorowymi. W zakresie systemu zaopatrzenia w energię

⁷⁴ tj. Sochaczewskie Centrum Kultury, Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji, Muzeum Sieci Sochaczewskiej i Pola Biwy nad Bzurą, Środowiskowy Dom Samopomocy.

cieplną w *Studium* wskazano potrzebę dostosowania istniejących zasobów mieszkaniowych wielorodzinnych do wymogów nowej normy cieplnej i promowanie wszelkich innych przedsięwzięć energooszczędnych; stopniowe odchodzenie od węgla na rzecz oleju opałowego i gazu propan-butan, a docelowo gazu ziemnego wysokometanowego; propagowanie OZE, a w szczególności pomp ciepła, baterii słonecznych, elektrowni wiatrowych i kotłowni opalanych biopaliwami.

(akta kontroli str. 2684 -2750)

*Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miasta Sochaczew na lata 2010-2017 oraz Program Ochrony Środowiska dla Gminy Miasta Sochaczew do 2022 r. przyjęty uchwałą Nr V/30/19 Rady Miejskiej w Sochaczewie w dniu 26 lutego 2019 r.*⁷⁵ W dokumencie z 2010 r. za nadrzędny cel przyjęto „Rozwój społeczno-gospodarczy Miasta Sochaczew w harmonii z zasadami ochrony środowiska podstawą poprawy jakości życia mieszkańców”, a w ramach zadań priorytetowych wskazano m.in. poprawę jakości powietrza atmosferycznego. Jako cele krótkookresowe - do realizacji do 2013 r. określono: ograniczenie emisji ze źródeł komunalnych w tym szczególnie niskiej emisji i dążenie do ograniczenia wielkości emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych. Ograniczenie emisji ze źródeł komunalnych miało nastąpić poprzez stosowanie zabiegów termoizolacyjnych (modernizację budynków mieszkalnych, publicznych i innych) oraz modernizację lub przebudowę systemów ogrzewania (szczególnie małych kotłowni oraz indywidualnych palenisk domowych). W harmonogramie realizacji programu w ramach zadań inwestycyjnych przyjęto przeprowadzenie termomodernizacji sześciu budynków w Sochaczewie na lata 2011-2012⁷⁶. Natomiast w POŚ z 2019 r. jako cel długookresowy przyjęto m.in.: spełnienie norm jakości powietrza atmosferycznego na terenie Miasta m.in. poprzez zwiększenie efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej. Jego realizację zaplanowano na lata 2018-2019, w kwocie 1 mln zł, a źródłem finansowania miały być m.in. środki własne.

(akta kontroli str. 1844-2054)

Program ochrony powietrza dla strefy województwa mazowieckiego, w którym został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu w powietrzu, przyjęty uchwałą Nr 184/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 25 listopada 2013 r. jako obszar problemowy wskazał wysokie wartości współczynników emisyjności zakładów produkujących ciepło na terenie Miasta, które przekraczały średnie wartości krajowe. Współczynnik emisji ciepła sieciowego dostarczanego w 2014 r. przez kotłownię: Boryszew SA wyniósł 166 kg CO₂/GJ a Geotermię wyniósł 145,49 kg CO₂/GJ (S1) i 141,28 kg CO₂/GJ (S2). W celu redukcji stężenia CO₂ Miasto zostało uwzględnione w działaniach naprawczych, takich jak:

- zmiana sposobu ogrzewania na proekologiczny: podłączenia do sieci ciepłowniczej podmiotów ogrzewanych indywidualnie; wymiana nieekologicznych pieców do ogrzewania paliwami niskoemisyjnymi (gaz lub ekogroszek);
- zmiana sposobu ogrzewania – podłączenie do sieci ciepłowniczej budynków na ulicach, na których sieć istniała;
- stosowanie w *mpzp* odpowiednich zapisów, umożliwiających ograniczenie emisji benzo(a)pirenu dotyczących, np. układu zabudowy zapewniającego przewietrzanie miast, wprowadzenie zieleni ochronnej, zagospodarowania

⁷⁵ Dalej: POŚ z 2019 r.

⁷⁶ Przedszkola nr 6 i Szkoły Podstawowej nr 7; Gimnazjum nr 1; Miejskiego Domu Kultury przy ul. Chopina; Miejskiego Domu Kultury przy ul. 15 sierpnia, Muzeum Ziemi Sochaczewskiej i Pola Bitwy nad Bzurą, Hali Sportowej przy ul. Chopina.

przestrzeni publicznej oraz ustalania sposobu zaopatrzenia w ciepło tam, gdzie to możliwe oraz w zabudowie nowej planowanej.

(akta kontroli str. 1150-1152)

Aktualizacja Planu Gospodarki Niskoemisyjnej w Gminie Miasto Sochaczew na lata 2015-2020 przyjęta uchwałą nr XXVII/303/17 Rady Miejskiej w dniu 23 czerwca 2017 r. zawierała działania możliwe do realizacji w zakresie zmniejszenia emisji CO₂, wzrostu wykorzystania OZE oraz ograniczenia zużycia energii finalnej. Określono cztery cele strategiczne do 2020 r.: zmniejszenie o 1 %, tj. o 3 046 MWh/rok zapotrzebowania na energię finalną; zwiększenie o 283 %, tj. o 12 644 MWh/rok udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych; zmniejszenie o 12 %, tj. o 16 962 Mg/rok emisji CO₂; poprawę jakości powietrza i redukcję zanieczyszczeń pyłowych do powietrza o 10,6 Mg/rok do 2020 r. (w tym redukcję emisji o 5,3 Mg/rok pyłu PM10 i o 5,3 Mg/rok pyłu PM2,5 Mg/rok oraz o 31,7 kg/rok B(a)P.

(akta kontroli str. 1095-1298)

*Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Sochaczew na lata 2017-2023*⁷⁷, przyjęty uchwałą nr XXIII/257/2017 Rady Miejskiej w dniu 10 marca 2017 r. w ramach realizacji celu *Atrakcyjna przestrzeń publiczna* zakładał działania na rzecz wdrażania założeń gospodarki niskoemisyjnej. Dotyczyły one termomodernizacji łącznie trzech budynków.

(akta kontroli str.1487-1843)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

2.2 System monitorowania realizacji Założeń do Planu Zaopatrzenia lub Planu Zaopatrzenia

Opis stanu
faktycznego

Założenia z 2016 r. nie zawierały postanowień lub rekomendacji w zakresie sposobu monitorowania ich realizacji. W UM nie opracowano i nie wdrożono mechanizmów realizacji celów i zadań określonych w dokumencie, nie określono również mierników osiągania celów w zakresie lokalnego bezpieczeństwa energetycznego.

(akta kontroli str. 2611-2642)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

W Urzędzie Miejskim nie zapewniono systemu monitorowania i oceny realizacji założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe. Według wyjaśnień Zastępcy Burmistrza⁷⁸ ustawa *Prawo energetyczne* nie nakładała obowiązku prowadzenia monitoringu realizacji działań w *Założeniach z 2016 r.*, stąd nie uwzględniono w tym dokumencie rekomendacji w zakresie sposobu monitorowania realizacji opisanych w nim działań. Podzielając pogląd, że nie było obowiązku prawnego prowadzenia takiego monitoringu, należy wskazać iż rezygnacja z niego skutkowałą brakiem narzędzi bieżącej oceny postępu realizacji celów określonych w *Założeniach z 2016 r.*, identyfikowania odchyleń od przyjętych założeń, a także ich weryfikowania i modyfikowania. W efekcie nie było rzetelnej kontroli osiągania celów wskazanych w *Założeniach z 2016 r.*

(akta kontoli str. 2990-2991)

OCENA CZĄSTKOWA

Założenia z 2016 r. były spójne z pozostałymi dokumentami strategicznymi opracowanymi przez Miasto w zakresie lokalnego bezpieczeństwa energetycznego

⁷⁷ Dalej: LPR.

Zadania z zakresu lokalnego bezpieczeństwa energetycznego określone w *Założeniach* zostały formułowane w sposób ogólny, bez wskazania mierników realizacji poszczególnych celów czy zadań oraz określenia mechanizmów monitoringu i oceny.

OBSZAR

3. Działania w zakresie zapewnienia dostępności energii elektrycznej, ciepła i gazu

Opis stanu
faktycznego

W *Założeniach* z 2016 r. nie wskazano szczegółowych zadań, działań lub przedsięwzięć oraz mierników ich osiągnięcia w zakresie zwiększenia dostępności do ciepła i paliw gazowych. Określono propozycje działań wynikające z planów rozwoju przedsiębiorstw energetycznych. Konkretnie zadania – 26 przedsięwzięć inwestycyjnych do realizacji w okresie 2017-2022 i szczegółowe mierniki wskazano jedynie w odniesieniu do sieci elektrycznej.

Ciepło

PEC w latach 2013-2019 (I połowa) zmodernizował: układ sterowania pięciu kotłowni⁷⁹, układy podmieszania w dwóch ciepłowniach⁸⁰ i układy pomp sieciowych w trzech ciepłowniach⁸¹ oraz zbudował kotłownię gazową. W latach 2014-2018 przyłączono 10 odbiorców. Zadanie w zakresie modernizacji gazowych punktów redukcyjnych spółka zrealizowała poprzez zainstalowanie drugiego ciągu - zakupiono urządzenie rezerwowe dające możliwość ciągłości pracy przy stacji redukcyjnej. PEC nie wykonało zadania polegającego na budowie sieci gazowej łączącej wszystkie kotłownie. Według wyjaśnień Prezesa⁸² budowa została zaniechana ze względu na brak możliwości technicznych i znaczny koszt inwestycji. Ponadto według wyjaśnień Prezesa Plan rozwoju spółki nie był uaktualniany. Obecnie trudno jest określić zakres planowanych zmian w systemie ciepłowniczym związanych z budową ciepłowni geotermalnej oraz roli PEC w powyższych planach. Przyłączenia nowych odbiorców były pokrywane przez PEC po podpisaniu umowy na okres minimum 7-10 lat. W latach 2014-2019 (I połowa) spółka odmówiła wykonania przyłączy łącznie ośmiu potencjalnym odbiorcom, z czego dwóm w 2014 r., po jednym w: 2015 r. i 2018 r., oraz czterem w 2019 r. podając jako główną przyczyną brak możliwości technicznych ułożenia rur przesyłowych oraz aspekty ekonomiczne – wysoki koszt wykonania przyłącza ze względu na jego znaczną długość.

W 2016 r. Geotermia przeprowadziła inwestycję polegającą na przebudowie sieci ciepłowniczej w zakresie wybudowania nowych odcinków i rezygnacji ze starego systemu kanałowego, tj. wybudowała łącznie cztery odcinki o łącznej długości 141,7 mb. W 2017 r. spółka przeprowadziła prace związane z wymianą sieci ciepłowniczych, które obejmowały wymianę łącznie ośmiu odcinków (cztery pary) o łącznej długości 337 mb. W I połowie 2019 r. Geotermia wymieniła dwa odcinki rur ciepłowniczych o łącznej długości 97,0 mb. Według wyjaśnień Prezesa spółki⁸³ w latach 2014-2019 (I połowa) brak było nowych odbiorców ciepła, dlatego też odmów o przyłączenie do sieci ciepłowniczej nie było.

W *Studium* z 2002 r. w zakresie zaopatrzenia Miasta w energię ciepłą założono istnienie systemu rozproszonego opartego o kotłownie lokalne (w większości istniejące i podlegające modyfikacji) oraz indywidualne (dla pojedynczych

⁷⁹ Wyjaśnienia Prezesa PEC wskazują, że obecnie trwa II etap modernizacji poprawiający funkcjonalność systemu.

⁸⁰ Przy Al. 600-lecia 25 i ul. 1-go Maja 3.

⁸¹ Przy Al. 600-lecia 25 i ul. 1-go Maja 3 oraz ul. Reymonta 36.

⁸² Pismo z dnia 30 lipca 2019 r., Ldz. 672/PW/79/2019.

⁸³ Pismo z dnia 29 lipca 2019 r., Ldz. 1250/2019.

budynków). Wskazano na stopniowe odchodzenie od węgla na rzecz oleju opałowego i gazu propan-butan, a docelowo gazu ziemnego wysokometanowego oraz propagowanie OZE. Zamierzenia inwestycyjne i modernizacyjne sieci ciepłowniczej realizowane były przez przedsiębiorstwa energetyczne, a Miasto nie partycypowało w ich kosztach.

W latach 2003-2012 w odpowiedzi na złożone wnioski UM wydał 13 decyzji na realizację inwestycji, które w konsekwencji prowadziły do odłączenia budynków mieszkalnych od zaopatrzenia w ciepło z istniejącej sieci ciepłowniczej. Według wyjaśnień Zastępcy Burmistrza⁸⁴ brak było przepisów, który stanowiłyby podstawę do wydania decyzji odmownej, tj. możliwości odłączenia się od istniejącej sieci ciepłowniczej w przypadku kiedy obiekt był do niej podłączony i tym samym wybudowania indywidualnej kotłowni opalanej paliwem stałym.

(akta kontroli str. 2742, 2816-2821, 2875-2888, 2959-2960)

Energia elektryczna

PGE w ramach wykonania planu rozwoju na lata 2017-2022 zmodernizowała sieć w obrębie [...] ⁸⁵. W zakresie budowy kablowej linii nN [...] ⁸⁶ spółka zrealizowała inwestycję [...] ⁸⁷. W celu przyłączenia nowych odbiorców inwestycja wymagała: budowy [...] ⁸⁸ linii kablowych SN i [...] ⁸⁹ linii kablowych nN, [...] ⁹⁰ przyłączy o łącznej długości [...] ⁹¹. Inwestycję zwiększającą możliwości przesyłowe, a wymagającą modernizacji napowietrznej linii 110kV [...] ⁹² spółka wykonała w niepełnym zakresie z uwagi na brak zgód prywatnych właścicieli. Kolejne trzy inwestycje, w tym dwie w zakresie modernizacji sieci elektroenergetycznej [...] ⁹³ obejmujące: budowę kablowej linii nN oraz przyłączy, mają zostać zrealizowane do końca 2019 r. Modernizacja sieci przy [...] ⁹⁴, która zakładała budowę kablowej linii nN o łącznej długości [...] ⁹⁵ oraz budowę przyłączy [...] ⁹⁶. Pozostałe inwestycje wskazane w *Założeniach z 2016 r.* zostały ujęte w obowiązującym na lata 2017-2022 planie rozwoju spółki oraz równolegle wskazane do realizacji w planie rozwoju spółki na lata 2020-2025.

W *Studium* w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną przewidziano modernizację linii elektroenergetycznych Wn mającą na celu wzrost możliwości przesyłowych. Wskazano na budowę nowych sieci SN i nN (w miarę potrzeb), adaptację i modernizację istniejącej sieci zaopatrzenia Miasta w energię z krajowego systemu elektroenergetycznego i rezerwację terenów pod strefy ochronne. Działania w tym zakresie realizowane były przez PGE na bieżąco. Spółka w trakcie realizacji inwestycji zrezygnowała z budowy trzeciego głównego punktu zasilania⁹⁷, przewidywanego w byłym „Planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego miasta Sochaczew”, zatwierdzonym w 1982 r., a obowiązującym do dnia 31 grudnia 2003 r.

(akta kontroli str. 2741, 2947-2960, 3001)

⁸⁴ Pismo z dnia 19 lipca 2019 r., znak: GOŚ.621.10.2019.

⁸⁵ Dane objęte tajemnicą, jak w przypisie nr 33.

⁸⁶ Dane objęte tajemnicą, jak w przypisie nr 33.

⁸⁷ Dane objęte tajemnicą, jak w przypisie nr 33.

⁸⁸ Dane objęte tajemnicą, jak w przypisie nr 33.

⁸⁹ Dane objęte tajemnicą, jak w przypisie nr 33.

⁹⁰ Dane objęte tajemnicą, jak w przypisie nr 33.

⁹¹ Dane objęte tajemnicą, jak w przypisie nr 33.

⁹² Dane objęte tajemnicą, jak w przypisie nr 33.

⁹³ Dane objęte tajemnicą, jak w przypisie nr 33.

⁹⁴ Dane objęte tajemnicą, jak w przypisie nr 33.

⁹⁵ Dane objęte tajemnicą, jak w przypisie nr 33.

⁹⁶ Dane objęte tajemnicą, jak w przypisie nr 33.

⁹⁷ Dalej: GPZ.

Paliwa gazowe

SIME realizowała w latach 2016-2019 (I półrocze) zaplanowany dla terenu powiatu sochaczewskiego i terenów ościennych ramowy projekt planu rozwoju spółki, który zakładał przyłączenie do sieci w ciągu roku 220 nowych odbiorców. Według wyjaśnień Kierownika Działu Kontraktowania⁹⁸, w latach 2016-2018 spółka przyłączyła łącznie 680 odbiorców. W latach 2018-2019 (I połowa) spółka odmówiła przyłączenia 13 potencjalnym odbiorcom, w tym trzem w 2018 r. i 10 w I poł. 2019 r. Większość negatywnych decyzji wynikała z braku sieci gazowej na obszarze zainteresowania odbiorców bądź nieujęcia odpowiednich rejonów w planach rozbudowy istniejącej sieci. W jednym przypadku odmowa wynikała z faktu objęcia drogi gwarancją wykonania remontu, w której był zlokalizowany gazociąg. *Studium* przewidywało zaopatrzenie Miasta w gaz ziemny wysokometanowy. Sieć średniego ciśnienia (a nie jak zakładano w *Studium* wysokiego ciśnienia – zastosowano reduktory domowe) została wybudowana w latach 2007-2009. SIME zrezygnowała z lokalizacji stacji redukcyjnej gazowej I° na terenie Chemitexu (i na terenie sąsiednich gmin). Tym samym zrezygnowała z rezerwacji terenów pod strefy ochrony stacji, gazociągu wysokiego ciśnienia i strefy ochrony (techniczne) linii wysokiego napięcia.

(akta kontroli str. 2740-2741, 2935-2940, 2996-2997)

W okresie 2015-2019 (I połowa) realizując ustalenia *Studium* Rada Miejska w Sochaczewie uchwaliła trzy *mpzp*⁹⁹. Do *mpzp* przeniesiono ustalenia *Studium* odpowiadające przeznaczeniu terenu objętego danym planem w zakresie obowiązku wyposażenia go w gaz ziemny wysokometanowy oraz obowiązku rezerwowania terenów pod strefy techniczne napowietrznych linii i stacji elektroenergetycznych. W dniu 28 grudnia 2018 r. uchwałą nr III/15/18 Rada Miejska zdecydowała o przystąpieniu do sporządzenia zmiany *Studium*. Polskie Sieci Energetyczne, PGE zgłosiły wnioski o zmianę zapisów dokumentów, w przeciwieństwie do PEC, Geotermia oraz SIME.

(akta kontroli str. 2991-2992, 2999)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

Działania podejmowane przez UM związane z rozwojem sieci elektroenergetycznej, ciepłowniczej i gazowej zwiększały na terenie Miasta dostępność odbiorców do tej infrastruktury. Zakres zrealizowanych zadań inwestycyjnych był mniejszy od zakładanego i nie nastąpił istotny wzrost odbiorców ciepła z sieci ciepłowniczej, w szczególności indywidualnych gospodarstw domowych, jak również rozbudowy sieci, m.in. z uwagi na brak możliwości technicznych ułożenia rur przesyłowych przez zurbanizowane tereny Miasta. Przypadki odmowy przyłączenia do sieci ciepłowniczej i gazowej, uzasadniane m.in. brakiem technicznych możliwości, wskazują na niezaspokojone potrzeby mieszkańców w dostępie do tych sieci. Takie zapotrzebowanie powinno być uwzględnione w założeniach do planu zaopatrzenia (art. 19 ust. 3 pkt 1 *Prawa energetycznego*), a w sytuacji gdy przedsiębiorstwa energetyczne nie zapewniałyby realizacji prawidłowo opracowanych założeń, należało wypełnić obowiązek opracowania planu zaopatrzenia w ciepło i gaz na podstawie art. 20 ust. 1 *Prawa energetycznego*. Aktualizacja *Założeń do Planu Zaopatrzenia* powinna uwzględnić zidentyfikowane niezaspokojone potrzeby mieszkańców w zakresie dostępu do sieci ciepłowniczej i gazowniczej.

⁹⁸ Pismo z dnia 8 sierpnia 2019 r., znak: BZ/3323/OO/2019.

⁹⁹ Nr VII/45/15 z 28 kwietnia 2015 r., Nr IX/64/15 z 23 czerwca 2015 r., Nr XXVII/296/17 z 23 czerwca 2017 r.

4. Działania w zakresie zmniejszenia negatywnego wpływu na środowisko procesów zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe.

Opis stanu faktycznego

Miasto w następujący sposób realizowało zadania służące zmniejszeniu negatywnego wpływu na środowisko procesów zaopatrzenia w nośniki energii:

Strategia Miasta przewidywała przeprowadzenie termomodernizacji w czterech budynkach użyteczności publicznej. W latach 2017-2018 zadanie zostało zrealizowane¹⁰⁰. Realizacja prac w środowiskowym Domu Samopomocy została zaplanowana na 2020 r., ale jej przeprowadzenie zostało uwarunkowane uzyskaniem dofinansowania¹⁰¹. *Strategia Miasta* zakładała powołanie zespołu ds. strategii i monitorowania postępów jej realizacji w formie raportów, sporządzanych przynajmniej raz do roku. Dokument nie określał terminu opracowania raportów. Zespół został powołany w kwietniu 2017 r.¹⁰² Sprawozdanie za lata 2016-2017¹⁰³ zostało przyjęte w lipcu 2018 r. Do czasu zakończenia kontroli NIK, tj. do dnia 9 sierpnia 2019 r. UM opracował sprawozdanie za 2018 r. Omówienie dokumentu i jego zatwierdzenie zaplanowano na wrzesień 2019 r.

(akta kontroli str. 556-692, 2989-2993)

PGN przewidywał realizację następujących działań:

- opracowanie w latach 2015-2018 za kwotę 15,0 tys. zł audytów energetycznych w trzech budynkach użyteczności publicznej i przeprowadzenie w nich w latach 2015-2020 za kwotę 5 000,0 tys. zł termomodernizacji oraz wykorzystanie OZE (2015-2020). Zadania zostały zrealizowane. Na opracowanie audytów poniesiono wydatki w kwocie 11,5 tys. zł (76,7 % planu) natomiast na wykonanie termomodernizacji i wykorzystanie OZE wydatkowano kwotę 5 225,5 tys. zł (104,5 % planu),
- wykonanie w latach 2015-2020 za kwotę 30 000,0 tys. zł w obiektach o łącznej szacowanej pow. 30 tys. m², tj. w ok. 300 budynkach jednorodzinnych lub mieszkaniach w budynkach wielorodzinnych termomodernizacji wraz z możliwością wymiany źródeł ciepła. Realizacja działania miała zmniejszyć emisję CO₂ w odniesieniu do istniejących instalacji o min. 30 %, m.in. w wyniku ocieplenia obiektów, przebudowy systemów grzewczych na wykorzystujące paliwa gazowe lub biomasę, zmiany systemów wentylacji i klimatyzacji. Do końca okresu objętego badaniami w tym zakresie (do dnia 9 sierpnia 2019 r.) zadanie nie zostało zrealizowane. UM złożył wniosek do Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych¹⁰⁴ o realizację projektu pn. *Poprawa jakości środowiska miejskiego poprzez wymianę urządzeń grzewczych w Sochaczewie*. Zakładał on wymianę nieefektywnych źródeł energii, tj. kotły opalane węglem na nowe w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych, montaż instalacji OZE w jednym budynku oraz przeprowadzenie termomodernizacji siedmiu budynków, wartość projektu ogółem 1 685 981,23 zł. Według

¹⁰⁰ W 2017 r. termomodernizację przeprowadzono w budynkach: Samorządowej Instytucji Kultury w Sochaczewie, ul. 15 sierpnia 83; Samorządowej Instytucji Kultury w Sochaczewie, ul. Chopina 101; Hali Sportowej w Sochaczewie, ul. Chopina 101, a sfinansowano je w ramach projektu pn. „Zwiększenie efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej w Sochaczewie”; w 2018 r. termomodernizację przeprowadzono w Muzeum Ziemi Sochaczewskiej i Pola Bitwy nad Bzurą. Prace przeprowadzono w ramach projektu pn. „Sochaczew (od)Nowa”. Wskazane inwestycje sfinansowano ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2014-2020, dalej: RPO WM.

¹⁰¹ Z RPO WM.

¹⁰² Zarządzeniem Nr 80.2017 w sprawie powołania Zespołu ds. wdrażania, monitoringu, ewaluacji Strategii Rozwoju Gminy Miasto Sochaczew na lata 2016-2024.

¹⁰³ Od dnia 24 maja 2016 r. do dnia 31 grudnia 2017 r. Decyzje o niesporządzaniu raportu za 2016 r. podjęto z uwagi na krótki okres obejmujący swym zakresem pół roku od uchwalenia dokumentu.

¹⁰⁴ Dalej: MJWPU.

wyjaśnień Zastępcy Burmistrza¹⁰⁵ wniosek przeszedł pozytywną ocenę formalną i merytoryczną. Do końca I półrocza 2019 r. nie została podpisana umowa na jego realizację.

- Zakup w latach 2015-2020 za kwotę 700 tys. zł dla ok. 50 budynków mieszkalnych oraz niemieszkalnych OZE (kolektory słoneczne, pompy ciepła, instalacje fotowoltaiczne, kotły na biomasę) w celu poprawy ich efektywności energetycznej i produkcji energii na poziomie ok. 134 MWh/rok. We wrześniu 2016 r. Miasto w ramach umowy partnerskiej z dnia 26 września 2016 r. z Miastem i Gminą Gąbin, Gminą Miastem Gostynin i Samodzielnym Publicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej Wojewódzką Stacją Pogotowia Ratunkowego i Transportu Sanitarnego w Płocku złożyła wniosek do MJWPU na realizację projektu pn. *Budowa instalacji odnawialnych źródeł energii*. Projekt zakładał m.in. instalację na terenie Miasta 764 szt. paneli fotowoltaicznych o łącznej mocy 206,28 kW na 64 obiektach, wykonanie 41 instalacji solarnych o łącznej mocy 158 kW oraz 10 pomp ciepła do c.o. i c.w.u. i pięciu pomp ciepła do c.o. Według wyjaśnień Zastępcy Burmistrza¹⁰⁶ wniosek przeszedł pozytywną ocenę formalną i merytoryczną. Ze względu na ustalony poziom alokacji środków nie został on przyjęty do dofinansowania.
- Modernizację w latach 2015-2020 za kwotę 2 700,0 tys. zł oświetlenia ulicznego polegającą na wymianie ok. 1 800 punktów opraw oświetleniowych na LED (2015-2020). Zadanie częściowo zrealizowane. Wymienionych zostało łącznie 216 opraw (12,0 % planu). Poniesiono wydatki w kwocie 510,0 tys. zł (19 % planu),
- Działania w latach 2017-2020 za kwotę 30 000,0 tys. zł polegające na wykorzystaniu ciepła geotermalnego do pokrycia potrzeb ciepłych Miasta i częściowego zastąpienia konwencjonalnych nośników energii, przyczyniając się do redukcji emisji związków szkodliwych, obniżenia ceny energii ciepłej w Sochaczewie. Na planowaną inwestycję składał się m.in. odwiert geotermalny, budowa instalacji geotermalnej oraz przystosowanie systemu dystrybucji ciepła w Mieście. Zadanie zostało zrealizowane częściowo. Poniesiono wydatki w kwocie 10 980,0 tys. zł netto (36,6 % planu). Dalsze działania w tym zakresie opisano w pkt 5 wystąpienia pokontrolnego.

Ponadto Urząd zrealizował zadania dotyczące:

- wykonania w 2018 r. audytu ex post trzech budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji, ponosząc wydatek w kwocie 15,0 tys. zł,
- przeprowadzenia termomodernizacji budynku użyteczności publicznej (dodatkowego, nie ujętego w PGN). Poniesiono wydatki w kwocie 1 100,0 tys. zł, w tym dofinansowanie ze środków UE w wysokości 524,0 tys. zł,
- uruchomienia w UM w październiku 2018 r. punktu konsultacyjnego dot. „Programu czyste powietrze” w zakresie możliwości dofinansowania przez mieszkańców działań związanych z wymianą kotłów, termomodernizacją budynków i instalacją OZE,
- uruchomienia w 2018 r. sieci monitoringu jakości powietrza w Sochaczewie w zakresie pomiarów pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5. Prezentacja wyników pomiaru odbywała się w czasie rzeczywistym poprzez platformę informacyjną UM (www.sochaczew.pl). Do I poł. 2019 r. na wykonanie sieci i jej bieżącą obsługę poniesiono wydatki w kwocie 9,2 tys. zł.

¹⁰⁵ Pismo z dnia 14 sierpnia 2019 r., znak: GOŚ.621.10.2019.

¹⁰⁶ Pismo z dnia 14 sierpnia 2019 r., znak: GOŚ.621.10.2019.

PGN z 2017 r. zalecał, aby Raport z wdrażania programu opracowywany był co dwa lata, a inwentaryzacja co roku. Dokument dopuszczał raportowanie w większych odstępach czasu, a przeprowadzenie inwentaryzacji nie rzadziej niż raz na cztery lata. W przypadku takiego rozwiązania UM zobowiązany był do sporządzania dwóch rodzajów raportów: z realizacji działań oraz raportu wdrożeniowego. Z realizacji tego programu do zakończenia kontroli NIK, tj. do dnia 9 sierpnia 2019 r. nie sporządzono żadnego raportu. Według wyjaśnień Zastępcy Burmistrza¹⁰⁷, z uwagi na konieczność dokonywania inwentaryzacji emisji CO₂ jako elementu raportu z wdrażania PGN przyjęto, wobec ograniczonej liczby pracowników Wydziału Ochrony Środowiska, przeprowadzenie inwentaryzacji emisji w 2019 r. i opracowanie dwóch raportów wymaganych zapisami programu.

(akta kontroli str. 1173-1174, 1196-1226, 2808-2813, 2941-2946, 2979-2993)

Aktualizacja POŚ i POŚ z 2019 r. przewidywała realizację następujących działań spójnych z *Załoženiami z 2016 r.*:

- przeprowadzenie w latach 2011-2012 za kwotę 7 000,0 tys. zł termomodernizacji sześciu budynków użyteczności publicznej¹⁰⁸. Zadanie zostało zrealizowane. W latach 2011-2012 termomodernizację przeprowadzono w ośmiu budynkach użyteczności publicznej¹⁰⁹. Poniesiono wydatki w kwocie 4 800,00 tys. zł.,
- przeprowadzenie w latach 2018-2019 za kwotę 1 000,0 tys. zł termomodernizacji budynków. Zadanie zostało zrealizowane. Poniesiono wydatki w kwocie 1 100,0 tys. zł (110% planu). Zadanie to zostało zrealizowane jako dodatkowe zadanie w ramach PGN z 2017 r.

Aktualizacja POŚ wymagała opracowywania w cyklach dwuletnich sprawozdań z postępu realizacji programu i zgodności podejmowanych działań z jego zapisami. W latach 2015-2018 z realizacji *Aktualizacji POŚ* nie sporządzono sprawozdań. W *POŚ z 2019 r.* zaplanowano opracowanie raportu z realizacji w 2020 r.

(akta kontroli str. 1938-1946; 1949-1953, 2029-2042, 2989-2993)

LPR przewidywał przeprowadzenie termomodernizacji trzech budynków do 2020 r.¹¹⁰. Zadanie zostało zrealizowane do 2018 r. Budynki te były tymi samymi budynkami użyteczności publicznej¹¹¹, które zostały wskazane i poddane termomodernizacji w ramach inwestycji ujętych w *Strategii Miasta*. Dokument zakładał powołanie zespołu ds. wdrażania i pełnomocnika ds. procesu rewitalizacji, który miał za zadanie coroczne przedkładanie Burmistrzowi raportów z monitoringu i oceny realizacji procesu rewitalizacji wraz z prognozą na rok kolejny i propozycją dokonania korekt. Raport za 2017 r. został opracowany i przyjęty, natomiast raport za 2018 r. UM przygotował i zaplanował jego omówienie i zatwierdzenie przez Zespół ds. Wdrażania i Oceny Procesu Rewitalizacji na wrzesień 2019 r.

(akta kontroli str. 1713-1715, 2989-2993)

W latach 2014-2018 w przypadku kotłowni PEC nastąpił spadek emisji CO₂ o 2,0 %, z 8 195 682 kg/rok w 2014 r. do 8 047 434 kg/rok w 2018 r. W kotłowniach

¹⁰⁷ Pismo z dnia 14 sierpnia 2019 r., znak: GOŚ.621.10.2019.

¹⁰⁸ Przedszkola nr 6 i Szkoły Podstawowej nr 7; Gimnazjum nr 1; Miejskiego Domu Kultury przy ul. Chopina; Miejskiego Domu Kultury przy ul. 15 sierpnia, Muzeum Ziemi Sochaczewskiej i Pola Bitwy nad Bzurą, Hali Sportowej przy ul. Chopina.

¹⁰⁹ W 2011 r. Gimnazjum nr 1 (część budynku 2011 r.); w 2012 r.: Budynek Hali Sportowej, ul. Kusocińskiego 2, Budynek Szkoły Podstawowej nr 4, ul. Staszica, Miejskie Przedszkole nr 1 ul. Hanki Sawickiej 2, Miejskie Przedszkole nr 4 ul. 15 Sierpnia 50, Miejskie Przedszkole nr 3 ul. Poprzecznej, Zespół Szkół im. F. Chopina ul. Chodakowska 4 – Miejskie Przedszkole nr 6 im. J. Tuwima i Filia Szkoły Podstawowej nr 7, Gimnazjum nr 1 im. Jana Pawła II ul. Hanki Sawickiej 7.

¹¹⁰ Samorządowej Instytucji Kultury w Sochaczewie i Hali Sportowej przy ul. F. Chopina w latach 2017-2018; Muzeum Ziemi Sochaczewskiej i Pola Bitwy nad Bzurą do 2020 r.

¹¹¹ Muzeum Ziemi Sochaczewskiej i Pola Bitwy nad Bzurą (projekt PK4), Samorządowa Instytucja Kultury w Sochaczewie ul. F. Chopina 101 i Hala Sportowa ul. F. Chopina 101 (projekt PK6).

Geotermii S1, gdzie pracowały dwa kotły węglowe i dwa kotły na biomasę, łączna wielkość emisji CO₂ spadła o 8,0 % z 4 592 700,00 kg/rok w 2014 r. do 4 216 462,80 kg/rok w 2018 r. W kotłowni S2 wielkość emisji CO₂ zmniejszyła się o 4,0 % z 4 289 820,00 kg/rok w 2014 r. do 4 123 680,00 kg/rok w 2018 r.

(akta kontroli str. 3002-3115)

W zakresie ograniczania negatywnego wpływu na środowisko PEC w latach 2013-2019 (I połowa) zamontował ekonomizery¹¹²; wymienił w węzłach ciepłowniczych pompy c.o.i c.w.u. na energooszczędne oraz optymalizował straty przesyłowe.

(akta kontroli str. 2887-2888)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

W UM zaniechano wykonywania obowiązku monitorowania realizacji *Aktualizacji POŚ*. W całym okresie obowiązywania programu UM nie sporządził żadnego raportu z jego realizacji, pomimo iż zapisy dokumentu obligowały do jego sporządzania co dwa lata. Według wyjaśnień Zastępcy Burmistrza¹¹³ przedsięwzięcia realizowane w okresie 2010-2017 w zakresie rzeczowo-finansowym finansowane z budżetu Miasta uwzględniane były w sprawozdaniach z realizacji budżetu Gminy za dany rok. W ocenie NIK zaniechanie monitoringu efektów działań realizowanych na podstawie programu utrudnia ocenę ich skuteczności. Ujmowanie w sprawozdaniach z realizacji budżetu działań podejmowanych w ramach programu, nie zwalnia Burmistrza od opracowywania raportów, do których został zobowiązany zapisami dokumentu. UM przygotowując dokumenty strategiczne powinien zadbać, aby dane służące ocenie stopnia realizacji działań były dostępne w okresie ich realizacji, a nie ex-post. NIK ponadto zwraca uwagę, iż *Aktualizacja POŚ* pomimo, że była realizowana, nie została uchwalona przez Radę Miejską w Sochaczewie. Według wyjaśnień Zastępcy Burmistrza dokument został opracowany w 2010 r. pod koniec kadencji władz gminy. W tym czasie obowiązywała uchwała Rady Miejskiej w Sochaczewie Nr XXXVI/306/04 z dnia 21 grudnia 2004 r. w sprawie przyjęcia *Programu ochrony środowiska dla miasta Sochaczew 2004-2011*. W kolejnej kadencji 2011-2014 w wyniku przeoczenia *Aktualizacja POŚ* nie została skierowana pod obrady Rady Gminy i w związku z tym nie została przyjęta. Działania wskazane w programie były realizowane.

(akta kontroli str. 1845-1959, 2992-2993)

OCENA CZĄSTKOWA

Działania w zakresie zmniejszenia negatywnego wpływu na środowisko procesów zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe były prowadzone w ograniczonym zakresie. Części działań, określonych w *Programie Gospodarki Niskoemisyjnej*, nie podjęto ze względu na nieskuteczne próby pozyskania na nie środków UE. Skala podjętych działań także była znacznie mniejsza od zakładanej. W związku z brakiem realizacji dwóch zadań określonych w PGN i z wstępnym rozpoczęciem działań trzeciego zadania (dotyczącego wykorzystania ciepła geotermalnego) występuje ryzyko nieosiągnięcia założonych do realizacji do 2020 r. celów w zakresie zwiększenia o 283 % udziału energii pochodzącej z OZE i zmniejszenia o 12 % emisji CO₂. Negatywnie NIK ocenia brak sporządzania przez UM raportów z realizacji *Aktualizacji POŚ*.

¹¹² Urządzenie służące do redukcji zużycia energii.

¹¹³ Pismo z dnia 14 sierpnia 2019 r., znak: GOŚ.621.10.2019.

5. Działania w zakresie udziału klastrów energii w zapewnieniu lokalnego bezpieczeństwa energetycznego

5.1 Cel oraz zakres funkcjonowania klastra energii oraz rola Gminy w jego funkcjonowaniu

Opis stanu faktycznego

W dniu 27 września 2017 r. na mocy cywilnoprawnego porozumienia zawartego pomiędzy: Miastem, PEC, Geotermią oraz Zakładem Wodociągów i Kanalizacji – Sochaczew sp. z o.o.¹¹⁴ utworzono Sochaczewski Klaster Energetyczny. Rolę koordynatora powierzono Miastu. Terenem działań Klastra były granice administracyjne Miasta. W porozumieniu określono, że głównym celem Klastra było tworzenie warunków stałego, zrównoważonego (społeczeństwo, środowisko, gospodarka), nowoczesnego (w tym innowacyjnego) i efektywnego (technicznie, energetycznie, ekonomicznie) rozwoju energetyki rozproszonej, w tym energetyki odnawialnej, służącej poprawie lokalnego bezpieczeństwa energetycznego i zapewnienia konkurencyjności gospodarczej w sposób przyjazny dla środowiska przy uzgodnieniu miejscowych zasobów i potrzeb. Jako cele operacyjne wskazano:

- zapewnienie lokalnego bezpieczeństwa energetycznego;
- poprawę stanu lokalnego środowiska naturalnego;
- zwiększenie konkurencyjności i efektywności technicznej, energetycznej oraz ekonomicznej lokalnej gospodarki;
- wdrażanie innowacji w energetyce;
- rozwój rynku poprzez podnoszenie jakości i kreowanie nowych usług oraz modeli biznesowych.

Osiągnięciu powyższych celów miały służyć działania Klastra polegające m.in. na: opracowaniu, pozyskiwaniu oraz wdrażaniu najnowszych technologii wytwarzania, magazynowania i dystrybucji energii poprzez tworzenie optymalnych do tego warunków na lokalnym rynku; wykorzystaniu OZE i rozbudowie sieci dystrybucyjnej; realizacji działań prowadzących do poprawy efektywności energetycznej z wykorzystaniem OZE; wspólnej realizacji projektów skupiających się na rozwoju i zarządzaniu lokalnym rynkiem energii oraz pozyskiwaniu nowych członków Klastra. Zakres funkcjonowania SKE i jego „struktura” poprzez udział podmiotów prowadzących działalność w zakresie wytwarzania, przesyłania i dystrybucji ciepła oraz uzdatniania wody, wynikały z tzw. koncepcji geotermalnego uciepłownienia Miasta, zawartej w *Strategii Sochaczewskiego Klastra Energii na lata 2017-2027*. Zakładała ona wykorzystanie energii geotermalnej do produkcji ciepła¹¹⁵, a następnie wprowadzenie schłodzonej i uzdatnionej wody termalnej do miejskiej sieci wodociągowej. Warunkiem koniecznym realizacji koncepcji było potwierdzenie lokalnego potencjału geotermalnego poprzez wykonanie odwiertu badawczego Sochaczew GT-1 i zbadanie m.in., czy występują wody termalne o temperaturach powyżej 40°C, o minimalnej wydajności otworu 120 m³/h. Katalog inwestycji służących realizacji koncepcji obejmował, poza odwiertem geotermalnym, także budowę zakładu geotermalnego o całkowitej mocy cieplnej 5-7 MWt w okolicach istniejącej ciepłowni węglowej Geotermii przy ul. Trojanowskiej w Sochaczewie oraz działania na rzecz przystosowania systemu dystrybucji ciepła i zagospodarowania wykorzystanej energetycznie wody geotermalnej. Łączny koszt oszacowany został na kwotę 30 mln zł netto. W ramach spodziewanych wymiernych efektów inwestycji założono: tzw. efekt ekologiczny w postaci redukcji o 30-35 %

¹¹⁴ Dalej: ZWiK.

¹¹⁵ Na tych obszarach Miasta, które uzbrojone były w sieci ciepłne, poza obszarem ul. Żwirki i Wigury 24 ze względu na odległość.

emisji do atmosfery związków szkodliwych w porównaniu do poziomu emisji z 2016 r. oraz obniżenie ceny energii cieplnej w Sochaczewie o min. 10 %. Wyprodukowane ciepło miało pokryć potrzeby ciepłe Miasta i częściowo zastąpić konwencjonalne nośniki energii.

(akta kontroli str. 1358-1456, 1473-1475)

Przygotowanie dokumentacji związanej z utworzeniem, funkcjonowaniem, certyfikacją oraz opracowaniem *Strategii SKE* zlecono Mazowieckiej Agencji Energetycznej sp. z o.o. za kwotę 36 777,00 zł brutto.

(akta kontroli str. 2757-2775)

Działania na rzecz geotermalnego ucieplwienia Miasta, UM realizował samodzielnie od 2016 r., m.in. występując w listopadzie 2016 r. do Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) z wnioskiem o dofinansowanie wykonania badawczego odwiertu geotermalnego. Umowę na realizację tego przedsięwzięcia zawarto w dniu 26 września 2017 r. Odwiert i badania hydrologiczne ukończono w listopadzie 2018 r. W marcu 2019 r. opracowano dokumentację hydrogeologiczną, która potwierdziła istnienie wody o temperaturze 44,2°C, o mineralizacji wód złożowych poniżej 0,5g/l, średniej wydajność otworu 190 m³/h oraz fakt, iż woda wypływa sama pod ciśnieniem. Dokumentacja została zatwierdzona decyzją Marszałka Województwa Mazowieckiego w maju 2019 r. Do zakończenia okresu objętego badaniami w tym zakresie (9 sierpnia 2019 r.) trwały prace nad rozliczeniem końcowym umowy z NFOŚiGW. Według wyjaśnień Zastępcy Burmistrza¹¹⁶ UM zakładał, że do końca 2018 r. Miasto będzie dysponowało zatwierdzoną dokumentacją hydrogeologiczną ustalającą zasoby eksploatacyjne otworu GT-1. Wydłużenie czasu trwania procedur przetargowych na etapie wyboru wykonawcy oraz skomplikowana sytuacja geologiczna w obrębie otworu i wynikająca z tego konieczność wykonania dodatkowych czynności w ramach robót wiertniczych spowodowało, że zakładany harmonogram uległ zmianie. W związku z potwierdzeniem zasobów, harmonogram przeprowadzania inwestycji wymaga aktualizacji.

(akta kontroli str. 1299-1357, 2760-2775)

Rola Miasta jako koordynatora Klastra miała polegać m.in. na wypełnianiu obowiązków prawnych wynikających z przepisów m.in. *Prawa energetycznego, ustawy z dnia 19 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii*¹¹⁷, *ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny*¹¹⁸, a także postanowień porozumienia Klastra, reprezentowaniu Klastra na zewnątrz; utworzeniu systemu wymiany informacji i doświadczeń służących nawiązywaniu i rozwijaniu kontaktów naukowych i biznesowych; pozyskiwaniu źródeł finansowania na działania badawcze, szkoleniowo-doradcze, marketingowe i inwestycyjne Klastra; promocji powiązań kooperacyjnych i sieci współpracy oraz współpracy z innymi podmiotami w kraju i za granicą oraz monitoringu i ewaluacji procesów rozwojowych Klastra.

Do zadań poszczególnych partnerów Klastra należało:

- PEC - wytwarzanie, przesyłanie i dystrybucja ciepła; eksploatacja ciepłowni geotermalnej, ciepłowni lokalnych oraz indywidualnych węzłów ciepłych; budowa projektowanego zakładu geotermalnego w Sochaczewie lub modernizacja istniejącej ciepłowni;
- Geotermia - wytwarzanie, przesyłanie i dystrybucja ciepła; współudział w budowie projektowanego zakładu geotermalnego lub modernizacji istniejącej ciepłowni; dostarczenie energii cieplnej i napędowej dla absorpcji pompy ciepła w projektowym lub modernizowanym zakładzie;

¹¹⁶ Pismo z dnia 9 lipca 2019 r., znak: GOŚ.621.10.2019.

¹¹⁷ Dz. U. z 2018 r., poz. 2389 ze zm.

¹¹⁸ Dz. U. z 2019 r., poz. 1145 ze zm.

- ZWiK – uzdatnianie nadmiaru wody z odwiertu geotermalnego celem jej wykorzystania jako wody pitnej.

PEC we wrześniu 2017 r. wystąpił z wnioskiem o dofinansowanie ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko budowy ciepłowni geotermalnej o całkowitej mocy 5,6 MWt i jej przyłączenia do sieci ciepłowniczej Miasta. Realizacja inwestycji miała pozwolić na odłączenie trzech ciepłowni zasilanych paliwem gazowym i produkcję ciepła na poziomie 97 110 GJ (26 975 000 kWh). Wniosek uzyskał pozytywny wynik oceny formalnej oraz oceny merytorycznej I stopnia konkursu. Przy ocenie merytorycznej II stopnia uzyskał negatywny wynik z uwagi na brak decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Według wyjaśnień Zastępcy Burmistrza¹¹⁹, działania Członków SKE skupiają się obecnie na poszukiwaniu i analizowaniu dostępnych form dofinansowania odnoszących się do inwestycji polegających na budowie zakładu geotermalnego lub modernizacji istniejącej ciepłowni.

(akta kontroli str. 2770)

Harmonogram działalności Klastra w latach 2017-2027 UM złożył w Ministerstwie Energii¹²⁰ w pierwszym konkursie na uzyskanie certyfikatu pilotażowego klastra energii. Zakładał on wybudowanie sieci ciepłowniczej do II kwartału 2019 r. (zadanie nr 10) i zakładu geotermalnego do II kwartału 2020 (zadanie nr 8). SKE uzyskał certyfikat w dniu 9 maja 2018 r. Z jego uzyskaniem wiązał się obowiązek składania do ME kwartalnych kart monitoringu, służących aktualizacji danych w zakresie Klastra i realizacji projektów inwestycyjnych z nim związanych. Przy czym składanie kart wynikało z ustnej prośby Dyrektora Departamentu organizującego konkurs, a następnie z mailowej informacji rozesłanej przez pracownika ME¹²¹. Według wyjaśnień Zastępcy Burmistrza¹²² pomimo rozstrzygnięcia kolejnej edycji konkursu dla klastrów energii brak było konkursów, w których wartością dodaną, wyrażoną np. w dodatkowej punktacji do wniosku, byłoby posiadanie przez wnioskodawcę certyfikatu pilotażowego klastra energii.

(akta kontroli str. 1457-1472, 1484-1486)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

5.2 Zgodność zaangażowania Gminy w klastr energii z polityką określającą lokalne bezpieczeństwo energetyczne

Opis stanu
faktycznego

Zaangażowanie Miasta w działalność Klastra wynikało z *Założeń z 2016 r.* Dokument w obszarze zapewnienia lokalnego bezpieczeństwa energetycznego zakładał opracowanie spójnego planu modernizacji i rozbudowy systemu ciepłowniczego, zapewniającego m.in.:

- pełne pokrycie zapotrzebowania odbiorców;
- eliminację przestarzałych technicznie i uciążliwych dla środowiska źródeł ciepła;
- dostosowanie działań modernizacyjnych w energetyce do postępujących procesów termomodernizacyjnych w budynkach indywidualnych;
- koordynację i optymalizację działań pomiędzy poszczególnymi nośnikami energii;
- wybór najefektywniejszych ekonomicznie rozwiązań.

¹¹⁹ Pismo z dnia 26 lipca 2019 r., znak: GOŚ.621.10.2019.

¹²⁰ W dniu 16 października 2017 r. w ramach konkursu organizowanego przez Departament Energii Odnawialnej, Rozproszonej i Ciepłownictwa (DEO) Ministerstwa Energii, dalej: ME.

¹²¹ Mail z dnia 21 listopada 2018 r.

¹²² Wyjaśnienie z dnia 9 lipca 2019 r., znak: GOŚ.621.10.2019.

Utworzenie i zaangażowanie się Miasta w funkcjonowanie SKE na rzecz realizacji koncepcji geotermalnego ucieplwienia, wpisywało się również w cel operacyjny 2.6 *Strategii Miasta. Podejmowanie i wspieranie inicjatyw polegających na zwiększeniu wykorzystania odnawialnych źródeł energii*. Było także zgodne z celami PGN, zakładającymi zwiększenie o ok. 283 % (o 12 644 MWh/rok) udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych. Wśród działań krótko i średnioterminowych w PGN z 2017 r. wymienione zostało działanie 13: *Geotermalne ucieplwienie Miasta Sochaczew*. Według wyjaśnień Zastępcy Burmistrza¹²³ z uwagi na fakt, iż Koordynatorem Klastra jest Miasto, Klastr stał się kluczowym narzędziem w realizacji polityki określającej lokalne bezpieczeństwo energetyczne.

(akta kontroli str.1388-1396, 2637-2638, 2770-2771)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

5.3 Wpływ działalności klastrów energii na poprawę lokalnego bezpieczeństwa energetycznego

Opis stanu
faktycznego

Według wyjaśnień Zastępcy Burmistrza¹²⁴ otwór Sochaczew GT-1 jest odwiertem badawczym, dzięki któremu możliwe stało się rozpoznanie warunków występowania parametrów oraz możliwości wykorzystania wód termalnych do celów grzewczych. Krokiem kolejnym jest jego zagospodarowanie w celach produkcyjnych i wytwarzania ciepła, co wiąże się z przeprowadzeniem skomplikowanej procedury związanej z uzyskaniem koncesji na wydobycie wód termalnych. UM raportuje stan zaawansowania realizacji projektu inwestycyjnego – *Budowa ciepłowni geotermalnej wraz z przyłączeniem do sieci ciepłowniczej Miasta* - w ramach kwartalnych sprawozdań składanych do ME wynikających z posiadanego Certyfikatu Pilotażowego Klastra Energii. Ostatnie złożone sprawozdanie objęło działania podejmowane przez SKE w I kw. 2019 r.

(akta kontroli str. 1403-1407, 1485-1486)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

Zaangażowanie Miasta w działalność Sochaczewskiego Klastra Energetycznego było zbieżne z ustalonymi w strategicznych dokumentach celami rozwoju lokalnego rynku energii, ukierunkowanymi na wykorzystanie zasobów geotermalnych. Stan zaawansowania realizacji celów Klastra był mniejszy w porównaniu z przyjętym harmonogramem i wstępnym etapem prac co nie pozwala na ocenę wpływu działalności Klastra na poprawę bezpieczeństwa energetycznego Miasta.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi
Wnioski

NIK nie formułuje uwag.

1. Podjęcie prac w celu terminowego uchwalenia aktualizacji projektu Założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe Miasta Sochaczew, która zapewni skuteczne narzędzia do planowania i organizacji zaopatrzenia Miasta w nośniki energii.

¹²³ Pismo z dnia 9 lipca 2019 r., znak: GOŚ.621.10.2019.

¹²⁴ Pismo z dnia 26 lipca 2019 r., znak: GOŚ.621.10.2019.

2. Uwzględnienie w aktualizacji Założeń do Planu Zaopatrzenia wszystkich zidentyfikowanych uwarunkowań, niezbędnych dla realizacji zadań własnych Miasta w zakresie zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną oraz paliwa gazowe.
3. Podjęcie prac prowadzących do terminowego sporządzenia raportów z realizacji Programu Gospodarki Niskoemisyjnej w Gminie Miasto Sochaczew, w celu uzyskania danych m.in. w zakresie zmniejszenia emisji CO₂ na terenie Gminy Miasto Sochaczew.
4. Zapewnienie skutecznego monitoringu realizacji przez przedsiębiorstwa energetyczne ich planów rozwoju w celu sprawdzenia, czy istnieją przesłanki do wypełnienia obowiązku uchwalenia przez Gminę Planu Zaopatrzenia w rozumieniu art. 20 ust. 1 *Prawa energetycznego*.
5. Zapewnienie systemu kontroli i monitorowania realizacji celów i zadań określonych w przyjętych przez Miasto strategicznych programach, w zakresie zmniejszania negatywnego wpływu zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło paliwa gazowe na środowisko.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 06 listopada 2019 r.

Kontroler
Renata Iwaniuk
Inspektor kp.

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Gospodarki,
Skarbu Państwa i Prywatyzacji
p.o. Dyrektora
Sławomir Grzelak
/-/

/-/

.....
podpis

.....
podpis